

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Thomae Młodzianowski Poloni, Societatis Jesu,
Praelectionum Theologicarvm Tomus**

**Młodzianowski, Tomasz
Moguntiae Et Dantisci, 1682**

Disputatio II. De Objecto remoto justitiæ quod est jus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82973)

scribitur: quia principia notificantur per suos actus.

Inquiri etiam hac occasione cum Elparza citato potest: An hæc definitio conveniat etiam iustitiæ supernaturali infusæ? Certum quidem Ulpianum de illa non fuisse sollicitum: quia tamen Theologi, ad supernaturalia attendentes, eam approbant, videtur etiam ad supernaturalem iustitiam extendi. Si quis, *ly perpetua consensusque voluntas*, sumat pro principio de linea voluntatis, eoque stabili ad reddendum jus alicuius. Vere autem iustitia infusa, est principium de linea voluntatis: quia habitus voluntatis est, ordinaturque ad jus reddendum unicuique suum.

3. DEFINITIO est. Quæ conflatur ex hæcenus dictis. Iustitia est virtus intendens honestatem æqualitatis, ad jus alterius. Non pono quod sit virtus moralis, nec quod sit ad alterum, nec quod respiciat actiones externas: quia ratio moralis, in ipsa æqualitate ad jus includitur, quæ est species morum; alteritas item in prædicato æqualitatis, cum nihil sibi sit æquale; actiones item externæ sufficienter in æqualitate ad jus includuntur: quia hæc non habetur sine actione externa. Bona autem est hæc definitio, quia procedit per prima, convenitque omni; soli, & semper.

DICES 1. Etiam in aliis virtutibus, *ly honestas*, non ingreditur formale earundem. Ergo nec ingreditur formale iustitiæ.

RESPONDETUR. Imprimis. Negando Conseq. quoad aliquas virtutes: sunt enim aliquæ ita excellentes, ut nunquam vitiari possint, nec actus illarum fieri malo fine, qualis est amor Dei super omnia, voluntas nolendi unquam quidquam defectuosum committere &c. similia, quia autem actus virtutis iustitiæ potest fieri malo fine, sit, ut addi illi debeat, *ly honestas*. Quod ad alias virtutes attinet, nondum invalescente, de illorum formali explicando, lite, supponebatur hoc potius, quam ponebatur, ceteroqui moraliter ponendum.

DICES 2. Honestas non est ratio differentialis iustitiæ. Cur ergo ponetur?

RESPONDETUR. Honestatem simpliciter acceptam non esse differentialem formalitatem; secus se habet honestas talis; ipsa etiam honestas est suo modo differentialis formalitas, ab eo actu, qui malo fine reddit alienum.

DICES 3. Honestas respicit nos, non alterum. Ergo, non debuit poni in definitione virtutis ad alterum.

RESPONDETUR. Honestatem simpliciter acceptam, sicut & virtutem non esse ad alterum, secus se habet honestas talis h. e. honestas æqualitatis.

DISPUTATIO II.

De Objecto Remoto Iustitiæ, quod est Jus.

PRÆMITTO 1. Quid veniat nomine juris? universaliter dicit S. Thomas, q. 57. a. 1. in Corpore. Quod jus dictum est, quia est iustum: quia verò & ipsum *Ly est* habet diversam explicabilitatem, variæque sunt circumstantiæ ipsius iusti, non raroque eadem vox penuriâ primitivarum impositionum ad alia & alia trahitur; idem fit etiam, cum hac voce *iustum*, quæ, præter dictam acceptionem, supponit pro potestate legitima ad aliquam rem. Et quia, ut sit iustum, erat necesse haberi aliqua principia regulativa, ut sit iustum; fit, ut nomine juris, veniant etiam leges, quæ cum sui species impressas, expressasque habere possint, & solum sic positæ possunt regulare, dirigereque ut fiat iustum; fit, ut jus supponat pro scientia juris, quibus dictaminibus, si fiat satis, adeoque fiat exolutio debiti, cumque hoc, quod debitum est, sit jus alterius, fit, ut satisfactio illi debito, jus etiam appelletur, ut appellavit Ulpianus, ubi meminit juris reddendi. Ad continendam item societatem humanam, erat necesse institui iudi-

ces, quos appellat Arist. *iustitiam animatam*, cum iustitiæ respondeat jus, etiam iustitiæ animatæ, respondere debuit jus. Porro iustitia animata, nisi exeat in actum, mortua est quodammodo, actus illius iustitiæ animatæ erit sententia, quæ etiam appellatur jus, ut cum dicitur res iure decreta, dicitur item aliquis ad jus vocari, hoc est, ad sententiam iudicis. Quia verò datur figuris locus, continensque pro contento usurpari solet, ex proportionem quadam, locus ipse dicendi juris pro sententia accepti, solet appellari jus: cumque quæ similia sibi sunt, simile etiam participant nomen, fit, ut cum æqualitas, ratioque adstrictivi ad hoc, vel illud præstandum, sit quid principale in iustitia; cum consanguinitas & affinitas æqualitatem quandam adferant, adstringantque ad specialiora officia, hinc est, ut etiam jus ad affinitates, & consanguinitates applicetur. Unde dicitur, jura consanguinitatis intercedere. In præsentem maxime attendetur ad jus pro iusto, & ad potestatem illam ad aliquam rem.

PÆMITTO 2. Divisionem juris. Attendemus

demus autem hinc maximè ad divisionem juris pro potestate exigendi, accepti; non autem ad juris divisionem à jubendo derivati: quia de hac aliàs.

Prima & maximè universalis divisio juris, superior ipso jure justitiali, est in jus morale & legale, de quo vide Tanner. d. 4. q. 1. n. 107. jus legale est jus justitiale, vel quasi justitiale: quia etiam per Theologos Religio, & Pietas important jus legale, cum tamen neutra harum virtutum sit rigorosè justitialis, sed nonnisi revocabilis ad justitiam. Jus autem morale fundatur præcisè in obligatione debitæ rectitudinis, & ordine se habendi. Dicta juris legalis descriptio, non est rigorosa definitio, similis ei, qua entitas per ens, ens per entitatem explicatur. Jus legale dividitur in legale simpliciter hoc est rigorosè justitiale, & in legale secundum quid, seu non habens omnes conditiones justitiæ. Juris autem legalis simpliciter, est

Secunda & universalissima divisio, in jus in re, & jus ad rem.

Missis aliorum definitionibus. Jus in jure commodius definitur à Raynaudo de virtute lib. 3. f. 1. n. 20. Est facultas, quam quis habet in rem jam suam. Vel, si mavis dicere obtentam. Jus verò ad rem est facultas, quæ habetur ex aliquo titulo, in rem debitam, nondum obtentam. Jus autem personale in re coincidens per Raynaudum cum jure ad rem, sic idem definit. Est facultas adversus personam, & non directè in rem certam. Jus autem reale coincidens cum jure in re, est facultas, seu jus in rem, non in personam. Possetque defendi, quod etiam jus ad fructus, sit jus in re, non quidem possessa in se, cum nondum existat, sed possessa in aliquo sui, nempe in causa, radice, principioque illius.

Tertia divisio est ipsius juris in re, in jus in re perfectum: estque latius loquendo, dominium, ut supponit tam pro dominio proprietatis tantum, quam pro dominio etiam usus fructus. Aliud autem jus in re, est imperfectum, quod infert quidem rei hinc & nunc habitationem legitimam, sed cum imperfectiore ad huc titulo: tale jus est depositarii in depositum. Creditoris in pignus &c. similia. Ipsum autem dominium illud, latius loquendo, pro primo divisionis membro sumptum, quomodo dividi debeat, inferius dicitur, ubi de dominio.

Plures alias divisiones, præter adferendas de jure à jubendo, & de jure domini; vide apud citatum Tanner à num. 107.

PRÆMITTO 3. Quod jus, sit objectum remotum justitiæ, docet ex Arist. S. Thom. cit. q. 57. in corpore justum (quod inibi S. Thom. ponit pro ly jus) est objectum justitiæ: dicit enim Philosophus in 5. Eth. c. 1. Quod omnes talem habent volunt dicere justitiam, à quo operari vi justorum sunt.

Ergo jus est objectum justitiæ. His præmissis sit.

QUÆSTIO I.

De jure, prout est Objectum justitiæ.

IN præsentī Quæstione, est difficultas inveniendi ultimo resolutorio honestatis justitialis: Si enim quæram, redditio alieni estne honesta actio? affirmabis; quæram, cur? dices, quia est honestum facere æqualitatem justitiæ; quæram, quid sit facere æqualitatem justitiæ? dices, facere secundum jus alterius justitiale: nam non quodcumque jus, est mensura æqualitatis justitialis. Quod si jus justitiale est mensura æqualitatis justitialis, restat quærere, quid illud jus? ne circulum committas, æqualitatem justitiæ per jus, jus autem ipsum, quod est mensura æqualitatis justitialis, per jus justitiæ explicando.

Pythagorici apud Arist. lib. 5. Eth. c. 5. explicant jus, per retaliationem. Videtur autem nonnullis retaliatio & absolutè & simpliciter, jus ipsum esse. Hæc autem retaliatio stat in hoc, ut quod feceris uni, hoc etiam tibi irrogetur; & si abstulisti unum, reddas unum. Cæterum impugnat Arist. hanc sententiam. Tum quia. Si Magistratum quis gerens percussit, reperiendus non est; si autem Magistratum gerentem, quis percussit, non solum est percutiendus, sed etiam supplicio afficiendus. Ergo apparet, eo casu, licet jus intercedat, non intercedere retaliationem, consequenter jus & retaliationem idem non esse. Tum quia. Quod spontanei an inviti fecerimus, multum refert inquit idem. Ergo, retaliationi non erit locus. Casu enim, quo inviti fecerimus, non debemus retaliari: & ita, si quis putans hostem in bello, rem prudenter discutiendo, occiderit civem, non est occidendus. Tum quia, (quod primum ponit Philosophus) in distributiva non datur locus contra passum, aut retaliationi: distributiva enim importat inæqualitatem materialem, excoelumque tribuit digniori præ indigno, casu quo æqualia fuerint: retaliatio autem omnimodam æqualitatem vult: per hoc tamen non negatur, quod in multis actibus justitiæ interveniat etiam retaliatio, & contra passum. Ut ergo explicetur, quid sit jus prædictum. Sit

DIFFICULTAS I.

Explicatur Jus justitiale in nostris Principiis.

MEORUM Magistrorum Magister P. Laurentius Pikarski dicebat ex Arist. 5. Eth. c. 5. nihil aliud esse jus, quam indigentiam complementi fortunæ, seu in bonis. Quæ sententia proponetur hinc, & defenderetur.

Pun-

Punctum Difficultatis I.

Explicatur *Ius Iustitiae* ex Aristotele.

PRÆMITTO I. *Hominem ex naturalibus suis Principiis indigere communione vitæ.* Ratio: quia cum unusquisque non habeat ea, quæ aliter, sed hic abundat aliquo, hic eget? aliquo modo reducendo se ad statum perfectum, communicare inter se debent. Quod puto esse verum independenter ab ipso peccato originali: quia etiam stante iustitia originali, multiplicatio autem genere humano, potuisset fieri, imò & rationabiliter facta fuisset, ex divisio bonorum. Nam per graves Auctores potuissent peccare mortaliter in aliis materiis, & per omnes, saltem venialiter: & cum materia peccati non potuisset esse bonum possessum? dati aliqui fuissent minus affecti agriculturæ, sed magis v.g. artibus, venationi &c. consequenter data fuisset occasio communionis vitæ per rerum v.g. commutationes. Universaliterque hoc resolvitur in hoc Principium: quia homo est animal sociabile: sociabile autem non esset, si communione vitæ careret.

PRÆMITTO 2. *Communione vitæ debere esse diverso respectu inter aequales, & diverso respectu inter aequales;* debet quidem esse inter æquales: quia inter Deum & creaturas non dicitur intercedere communio vitæ, ob summam inæqualitatem? nec inter Dominum & servum. Fundaturque hoc ulterius in hoc Principio: quia communio vitæ trahit secum iustitiam, adeoque æqualitatem. Deinde, quia si unusquisque suo superabundanti non æquet superabundans alterius, non poterit fieri inter illos communio vitæ; hæcque æqualitas, potest appellari æqualitas diversi superabundantis. Hanc æqualitatem requisivit Arist. 5. Eth. c. 6. Ubiloquitur de liberis & æqualibus, venientibus in communionem vitæ. Alio respectu venientes in communionem vitæ, debent esse inæquales; hocque expressit Arist. non enim ex duobus Medicis societas fit, sed ex Medico & agricola, quasi diceret duo Medici v.g. non ineunt communionem vitæ: quia superabundans idem habent, nempe superabundans artis Medicæ, si autem superabundans idem habetur, quæ poterit fieri permutatio? sed quia Medicus superabundat arte, agricola frumento, bene ad invicem poterunt ingredi communionem vitæ, adeoque permutare, cum habeant æqualitatem diversi superabundantis, inæqualitatem autem, quia non eodem superabundant.

PRÆMITTO 3. *Communione vitæ exigentem diversa superabundantia, non posse actu perfici, nisi in permutatione, distributione, & ceteris, superabundantium intercedat æqualitas.*

Verba Arist. sunt: *Oportet igitur, quotus est edificator, aut agricola ad sutorem, tot calceos ad domum, aut alimentum æquiparari, nisi enim ita sit nec permutatio, nec societas esse ullo modo poterit, id autem non erit, nisi equalia omnia quodammodo inter se sint.* Et Ratio est, quia inæqualitas revocat à communione vitæ. Ergo apparet, sine æqualitate illam non haberi; sed sequitur ruina; & subversio communionis.

PRÆMITTO 4. *Æqualitatis huius servanda in communione vitæ, debere dari mensuram.* Ratio est, quia promptum est hominibus superabundanti suo tradito, attollere illud; promptum etiam suum daturis invenire rationes, pro non dando tantum ex suo superabundanti; debuit ergo taxa aliqua & mensura communis inveniri. Quia verò ipsa indigentia, est principium communionis vitæ, & ipsa debet esse mensura æqualitatis, quæ ultimo complet communionem vitæ, & sicut in physicis à quibus respondet in fieri, pendet & in conservari: sic etiam à quo principio pendet communio vitæ, ab eodem pendet & taxa æqualitatis, quæ ultimo complet communionem vitæ; hocque significavit Arist. *Oportet inquit, ut uno quodam sicut dictum est etiam prius, cuncta mensurentur, & id est revera quidem indigentia.* En Arist. indigentiam, pro ipsa ratione formali æquandi, agnoscit. Inferius eadem claritate loquitur Arist. compingendo etiam totum discursum à nobis allatum; *Neque ulla esse societas potest, nisi sit permutatio, neque permutatio, nisi sit æqualitas, neque æqualitas, nisi sit etiam commensuratio, ac re quidem vera fieri non potest, ut, quæ adeo distant, commensurabilia efficiantur. Sed pro indigentia tamen ratione satis commodè fit.* Cumque sibi objecisset, quod interdum homines non indigeant, & tamen permutationibus veniunt in communionem vitæ, accipiendo scilicet pecuniam, dandoque res; ad hoc respondet. *Sed licet nunc non indigeat quisquam, pro futura tamen permutatione, quasi sponsor, si indigentia inciderit, eam fore nobis, intercedit nummus.* Quasi dicat, fieri tales permutationes ratione indigentia, quæ poterit esse postea, cum tamen nummus permanens, possit ingredi permutationes.

Quod eadem indigentia sit mensura æqualitatis adferri illa verba possunt, quæ immediate, & eodem capite, discursum concludens de indigentia subdit. *Quid igitur injuria? quid item jus sit, dictum est.* Ergo apparet nomine juris, indigentiam illum accepisse.

PRÆMITTO 5. *Indigentiam duplicem spectari posse.* Prima, quæ venit cum suo superabundanti, in communionem vitæ, ut possit esse principium explendæ indigentia aliis. Et hæc appellari potest indigentia Aristotelica, atque mensura æqualitatis: Si enim ille suo superabundanti

R. P.
TH. MLOD
JANOWSKI
Tom 3. et 4.
D. VI
6

bundanti explevit tuam indigentiam, titulo acquirendi tui superabundantis, æquari non poteritis, nisi secundum proportionem indigentiarum, cui unus satisfacit, tuo superabundanti, vicissim expleas indigentiam illius. Secunda indigentia est mera carentia superabundantis, hæc aliquo quidem casu est jus, & mensura æqualitatis & ita v.g. in casu extremæ necessitatis indigentia adfert jus ad bona exdivisa, eò quod sub initium homines inter se, vel potius ipsa natura, per lumen rationis, pacta sit, jus esse unicuique in extrema necessitate, ad hæc se inferiora; ne eorum defectu, universum patiatur damnum, morte v.g. nobilioris creaturæ. Et eadem indigentia est mensura æqualitatis: nemo enim ex justitia tenetur ad plus, quam hic & nunc sit necessarium ad sublevandam indigentiam. Sed de cætero hæc indigentia non est jus: si enim tu tuo superabundanti non explevistis indigentiam alius, non habes vim adstrictivam, ut alius suo superabundanti expleat tuam.

Quod si quæras in casu extremæ necessitatis, quamvis indigentia sit jus, quamvis taxa dandi, quomodo tamen tunc venit indigens cum suo superabundanti: ad quod dici potest, quod tunc solum superabundans est necessarium, quando meum, redditur tuum, & tuum, redditur meum; adeoque cum exercetur communio vitæ per communicationem bonorum ad invicem, quæ tunc non fit, sed dans non dat de proprio, sed dat indigenti de indigentis bonis, in quæ titulum non donatione, sed jure, proprio habet, hinc etiam invito & inscio accipere potest: non enim accipit nisi suum.

PRÆMITTO 6. Hanc ipsam indigentiam, venientem cum suo superabundanti in communionem vitæ, duplicem formalitatem habere. Prima, in quantum hæc indigentia est expletiva suo superabundanti indigentiarum alterius, habetque formalitatem juris: quia autem nullum est jus, quod non sit respectivum ad debitum, etiam hanc formalitatem habet indigentia, in quantum jam expleta superabundanti alterius, sic enim fundat debitum.

PRÆMITTO 7. Quod hæc indigentia, si sit æquativa in communionem vitæ, sit etiam æquativa in ratione iustitiæ. Ratio: quia ubicunque non est communio vitæ, illic non est justitia; & ubicunque est justitia, illic est communio vitæ. Ergo, apparet utrumque hoc eadem æqualitate regulari; aliàs, si diversa regularentur, posset ad invicem esse sine se. Antecedens probat inductio. Nam justitia reperitur manifestè in distributionibus debitis; communio etiam vitæ, exercetur in distributionibus. Justitia exercetur commutationibus, communio etiam vitæ commutationibus, & sic de reli-

quis &c. Et certè fingatur homo esse animal non sociabile, deerit communio vitæ, sed nec supererit ulla justitia, ullave injustitia, & si non erit sociabile, etiam quoad sua intrinseca, nec internarum justiciarum locus erit. *His Præmissis*

EXPLICATUR. Quid sit jus. Homines indigent communionem vitæ, ut dixi Præmissis Primo. Hæc communio debet esse, inter habentes suum superabundans, ut dixi Præmissis Secundo. Hoc ipso superabundanti, ut ingrediuntur homines proximè communionem vitæ, debet esse æqualitas superabundantium, quibus perfici debet communio vitæ, ut dixi Præmissis Tertio. Hæc æqualitas non potest esse sine mensura; hæcque mensura est ex Arist. indigentia, ut dixi Præmissis Quarto. Et quidem indigentia non qualiscunque sed indigentia cum suo superabundanti, veniens ad explendam vicissim indigentiam alius, ut dixi Præmissis Quinto. Quæ indigentia, in quantum est principiativa expletionum, suo superabundanti indigentiarum alius, est jus; in quantum autem jam est expleta, vocatur debitum, ut dixi Præmissis Sexto. Et justam communionem vitæ, quam justitiam ultimò æquans.

Breviter autem jus, de quo hic, non est aliud, quam indigentia complementi fortunæ, prout est principium suo superabundanti expletivum indigentiarum alius. Nomine autem, Fortunæ, non intelligitur Dea illa Ethnicorum; nec intelligitur casus, seu eventus fortuitus; sed, nomine Fortunæ intelligitur forma, à qua dicitur aliquis fortunatus. Nomine autem ipsius fortunati, intelligendo eum, qui abundat bonis, denique nomine ipsorum bonorum intelligendo, non tantum divitias, sed etiam famam & honorem. Breviter ergo, indigentia complementi Fortunæ, erit indigentia complementi in bonis.

PROBATUR I. Bonitas explicationis, manifesta Auctoritate Arist. citati. Præmissis Quarto.

RESPONDET Pr. Theodorus Loucistein; Quod indigentia sit, ut plurimum radix, origo, & occasio communionis vitæ, non autem mensura æqualitatis; dicitque se hoc ex S. Thoma habere.

CONTRA. Quia in dictorum textuum explicatione non habet hoc S. Thomas. Deinde, fateor quidem, quod Arist. agnoscat indigentiam esse etiam occasionem communionis vitæ, sed insuper agnoscat esse, illam rationem formalem æquandi. Nam cum sibi proposuisset, permutationes non posse fieri sine æqualitate, æqualitatem sine commensuratione, hoc commensurativum, dicit esse indigentiam. *Oportet inquit, ut uno quodam cuncta mensurentur, at id quidem indigentia est.* Quod autem erit com-

menforativum, id non erit occasio: hæc enim non mensurat, sed ducit ad permutationes.

PROBATUR 2. Rationibus prædicti Auctoris sententiæ. Tum quia, venientes in communionem vitæ, & inquirentes æqualitatem, investigant eam mediante indigentia: unde licetantes cum Patre familias operarii, dicunt se indigere majori superabundanti Patris familias hoc est v.g. pecunia: quia indigentia, quam habet ipse laborum & operarum, quo illi superabundant, sufficenter ab illis satisfit, non tamen, contra, ab illo, indigentia illorum. Rursus, ut probent homines æqualitatem vel in æqualitatem pretii, recurrunt ad indigentiam: nam si faber opus suum vendat, dicit se indigere majori pretio; quia modo major est talis opera indigentia, quam ante, subordinatis artificibus plus quam ante solvitur, tributa majora dantur &c. E contra, alter diminuit pondus illius indigentia, eo quod alio modo satisfieri possit suæ indigentia, quam opera illius fabri. Negat plus solvi subordinatis, negat denique in hoc vendendo haberi debere rationem tributorum. Ex quibus omnibus stabilitur hæc Propositio. Per quod indagatur æqualitas, redditurque pro ratione æqualitatis, vel in æqualitatis, illud est ratio æquandi: talis autem est indigentia. Quod si indigentia est ratio æquandi, erit jus; hoc enim est mensura æqualitatis. Tum quia. Quod est ultimum resolutorium æqualitatis, est jus. Sed indigentia est tale resolutorium: si enim quæram, quare commensurastis? quia æqualia pro æqualibus accepimus, dedimus; quæro, unde de hoc, quod æqualia pro æqualibus? quia, inquit, non plus dedimus, quam accepimus; quæro, hoc ipsum unde cognoscant? respondent, quia quo ille indigebat a me, titulo sui superabundantis; mihi oblatus, hoc habuit; & vicissim ego, quo indigebam ab illo, titulo mei superabundantis illi oblatus, hoc vicissim habui. Tum quia. Nominis juris per omnes venit principium æqualitatis, seu vis quædam constrictiva & adactiva permutativum ad æqualitatem. Sed talis est circumscripta indigentia: quia posito, quod indigentia suo superabundanti expleverit alius indigentiam, ut compleas fortunam illius, servetque communionem vitæ; teneris tuo superabundanti, exple alius indigentiam.

PROBATUR 3. Quod convenit omni, soli & semper, justitiæ, tanquam ratio æquandi, illud est jus: de hoc enim procedit quæstio. Sed indigentia est talis. Nam, quoad primum, in commutativa justitia reperitur indigentia, tanquam ratio æquandi; ut probant adlata: in distributiva idem contingit; quia est in Republica indigentia militaris fortitudinis superabundantia autem dignitatum, reddituum, solutionum est in Republica. Est in privatis robur milita-

re, labores, tempus, huic soli impensum. Hocque est privati superabundans. Indigentia autem privati, est dignitatum reddituum &c. Tunc si accepto à milite superabundanti satisfecerit Respublica indigentia ejusdem stipendio, dicit miles, non factam sibi injuriam, nec Respubl. dicit injuste plura extorqueri, si ex suo superabundanti non plus expenderit, quam sit satisfactum indigentia Reipublicæ, superabundanti militis. In justitia item vindicativa intercedit simile quid: nam est in Republ. indigentia, ut puniantur mali, & superabundans Reipublicæ; est vis prælationis conferendæ cum potestate puniendi. Judex autem si non tanquam privatus, saltem tanquam pars Reipublicæ; indiget ut exequatur & exerceat illam vim Respublica, suppositaque acceptione, habes superabundans ipsemet illius prælationis. Hinc obligatur ex justitia Reipublicæ vindicare punireque nocentes, explico autem vindicativam per ordinem ad Rempubl. non autem per ordinem ad reum: quia judex tenetur quidem ex justitia punire reum, sed non tenetur reo. Quæ autem dicta sunt de justitiæ speciebus, eadem proportionaliter dicenda sunt, de jure à jubendo: Nam jus naturale est indigentia naturæ intellectualis, ut hoc vel illud fiat, independentem ab omni commutatione, & pacto; Jus autem positivum est indigentia dependens à pacto.

Convenit etiam soli, quia non potest ostendi virtus, quæ non sit justitia, vel species illius, in qua tamen reperiatur indigentia cum superabundanti veniens in communionem vitæ, & adstringens, ut hic, superabundanti suo, expleat indigentiam alterius. Convenit etiam semper, quia quotiescunque non satisfit huic indigentia, committitur injustitia. Ergo, apparet illam semper ingredi justitiam, tanquam rationem æquandi.

CONFIRMATUR Principio Negativo. Quod solum in præsentia sufficiens est; quia ex una parte hæc sententia est Arist. ex alia parte nihil obstat, ut patebit solutione Argumentorum. Et ulterius ex inde elicitur. Quia quodcunque principium oppositi attulerint, tanquam indicium juris, modo sit legitimum, idem in præsentia, circumscriptæ indigentia quadrare poterit.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones.

OBJECIT 1. P. Martinus Olzewski jus, de quo hic quæritur, nec quoad rem est indigentia. Ergo. Antecedens probatur. Quia indigentia est malum quoddam. Jus autem bonum,

R. P.
THEO. MIŁOD
JANOWSKI
Tom 3. c. 4.
D. VI
6

bonum, & appetibile. Quoad rem etiam indigentia non est objectum: quia jus, de quo hic quaeritur, debet esse ultimò mensurativum æqualitatis: non est autem talis indigentia: quia, etiam posito, quod veniatur in communionem vitæ cum superabundanti, est necesse adhuc inquirere commensurationem ipsorum superabundantium, non quidem physicam: quia ad hanc non attenditur; sed moralem, & hoc potius mensurativum erit jus, de quo inquiritur.

RESPONDETUR. Indigentiam Aristotelicam, & prout à nobis circumscribitur, non esse malum quid, sed bonum, utpote adstrictivum aliis, ad sui superabundantis expensam. Præter textus adlatos potest etiam hic servire cap. 6. ubi loquens de jure, inquit, *hoc autem est, quod communionem vitæ adfert, ut liberis hominibus & equalibus necessaria sufficiant, atque id vel proportionem vel numero.* Secundum autem Bessario-nis expositionem, apud S. Thomam hæc verba habentur, *hoc autem, supple jus, est inter socios vitæ, ut sit sufficientia liberorum, atque equalium, aut in comparatione rationum consistens, aut in numero.* Ubi, ut vides, jus per sufficientiam explicat, quod idem est ac exsaturatio indigentiae descriptæ. Negatur item explicatam indigentiam non esse ultimò mensurativam: nam ad mensurandum moraliter ipsa superabundantia, debet ex communi ratione virtutis, intervenire prudentia, ut intervenit in omni distributiva, & commutativa, attendereque ad circumstantias pretii usualis, abundantiae, vel defectus talis rei, usus talis vel talis. Sed hæc taxa, attendens ad circumstantias, est taxa antecedens directiva, & ad prudentiam spectans: quia petita ex medio rationis, jam autem, hoc supposito, ultimò mensurativum est; posito quòd hic & nunc tantum valeat meum superabundans, quo ego explevi tantum de indigentia illius, tenetur vicissim tantum ille de suo, explere meam.

INSTAT Pr. Venceslaus Darowski. Vel semper debet intervenire circumstantia superabundantis, ut interveniat jus, vel non semper. Si non semper: quomodo in extrema indigentia justitiam deposcens, ut sibi subveniatur, venit cum suo superabundanti? Item, qui accipiens depositum, venit cum suo superabundanti? Si autem non semper, ad quid id positum est in definitione justitiæ?

RESPONDETUR. Semper intervenire superabundans. Quod attinet ad extremam indigentiam, de hac dictum supra, sed id hic etiam sic enodatur. Is, qui abundat a parte sua, tenetur ex justitia subvenire indigenti, & hic pro sua parte, venit cum suo superabundanti, ad communionem vitæ. Si enim hoc illi non superabundaret, non teneretur ad quidquam ex justitia alteri dandum: siquidem nemo tenetur

subvenire extremæ necessitati unius, per suam extremam necessitatem. Jam autem extremè indigens, cum non teneatur ex justitia acceptare sublevativum suæ extremæ indigentiae, sed ex sola erga se charitate, nec tenetur tunc venire cum suo superabundanti in communionem vitæ. Quanquam dicere quis posset, quod veniat tunc pauper cum sua indigentia, & habeat superabundans illud ipsum, quod exigit hic & nunc detentum in manu ditioris, supponique potest pauper complevisse indigentiam, divitis suo illo superabundanti, non illud extorquendo ante suam extremam necessitatem. Quod attinet ad depositum, uterque venit cum suo superabundanti: hic de bonis fortunæ, ille de bonis animi, hoc est famæ, illius fidelitatem testantis. Jam autem depositum, fidelitatis abundantiam vult. Universaliter, etiam superabundans non debet esse de ejusdem linea boni: sicut enim physicè possunt esse diversa superabundantia, ita possunt esse diversa, quoad classem bonorum.

OBJICIT 2. Pr. Nicolaus Trzaskowski. Jus, de quo hic inquiritur, debet necessariò in suo intrinseco conceptu esse exigitivum debiti ab alio. Prædicta indigentia non est talis: indigere enim non est exigere: Indigentia quippe oritur immediatè ex impotentia præstandi aliquid per vires proprias subiecti indigentis; jam autem exigentia, est requisitio alicujus tanquam sibi debiti. Erhinc est, quòd nulla res creata, dicatur exigere concursum Dei ad hoc, ut sit absolutè in rerum natura, sed solum dicitur illo indigere, scilicet tanquam impotens existere à se ipsa. Ens etiam supernaturale, non dicitur esse supra indigentiam, sed supra exigentiam naturæ: quia est supra vires illius. Ergo, si indigentia, quæ talis, non est idem quòd exigentia, & jus, ex formali sua ratione, dicit exigentiam, indigentia non erit prædictum jus.

RESPONDETUR. Indigentiam non quomodocunque nec vulgariter, sed Aristotelicè sumptam, seu prout est principium veniendi in communionem vitæ, suoque superabundanti explendi indigentiam alius, esse jus prædictum.

INSTAT I. Quia vi hujus Responsionis conceditur, quòd jus formaliter acceptum, debeat esse quædam exigentia, sed in hoc solum laboratur, quomodo etiam indigentia possit habere rationem exigentiæ. Si autem indigentia, in tantum habet rationem juris formaliter, in quantum potest inducere rationem exigentiæ. Ergo, præstat potius jus formaliter sumptum explicare per rationem exigentiæ, & simpliciter dicere, quòd, jus formaliter sumptum, sit ipsamet exigentia unius, cui debet commensurari, & adæquari operatio alterius, ut sic clarè explicetur utrumque correlativum.

RESPON-

RESPONDETUR. Non præstat jus per solum exigentiam explicare: quia jus debet esse ultimum resolutorium æqualitatis: dicta autem exigentia, non est ultimum resolutorium: quia restat querere, quare tu hoc à me exigis? quare hoc ego tibi debeo? ad quam legitimè respondetur: quia indigentiam tuam explevi, meo superabundanti, vicissim tu debes explere meam, tuo: ut ita, non sis mihi iniquus, sed stet inter nos, communio vitæ. Deinde conformius phrasi Aristotelis, jus appellatur indigentia. Unde, non laboratur in hoc, ut ostendatur, quomodo indigentia possit habere rationem exigentia, modo dicatur, ut à nobis dicatur, quod mea indigentia, intuitu communionis vitæ, fuerit principium, suo superabundanti, satisfaciendi indigentia alterius.

INSTAT 2. Mea v.g. indigentia, potest esse in Angelo principium unde motus, ut is illam expleat absque eo, quin indigentia Angeli, possit mihi esse principium, unde motus, explendi indigentiam Angeli. Ergo, ulterius posset indigentia in aliquo subiecto, rationem exigentia habere, absque eo, quin corresponsdeat illi in altero subiecto ratio debiti, consequenter, per illam non rectè explicabitur jus: quia hoc ubique est fundativum debiti. Antecedens supponit, quod inter homines & Angelos possit dari iustitia. Hocque supposito, probatur. Quia indigentia in iis solum potest habere rationem principii moventis ad sui expletionem, in quibus non supponit haberi complementum suæ fortunæ, inter Deum etiam & creaturam intercedit iustitia, & tamen Deus non supponitur posse compleri in sua fortuna.

RESPONDETUR. Sicut indigentia pauperis illa, vulgaris, est principium, ob quod datur illi Eleemolyna, sine ullo actu iustitiæ; ita & Angelo, mea indigentia potest esse principium subveniendi, tunc tamen non erit indigentia Aristotelica: quia sine superabundantis proprii impensione. Sed hoc non obstante, mea indigentia, potest esse principium complendi fortunam Angeli, non quidem ordinariè; quia superabundans nostrum respectu Angelorum, non est ita obvium, absolute tamen reperibile, & ita est in Angelo v.g. indigentia cultus & obsequii, quod possem ego, si vellem, exhibere Angelo, possem etiam non exhibere; cumque Angelus habeat tot superabundantia, quibus meam indigentiam explere possit, possumus venire uterque in communionem vitæ, ut si ille meam indigentiam, illuminando me, satiendo, ditando &c. expleat, cum ego etiam superabundem cultu, & obsequio, bene poterit utriusque indigentia venire in communionem vitæ, cum suo superabundanti, fierique etiam de hoc pactum iustitiale, modo consentiat Angelus. Similiaque alia exempla cum

proportionem adferri possent. Inter Deum autem & creaturam, nulla est iustitia rigorosa, de quo infra.

INSTAT 3. Idem. Indigentia est solum origo commutationum, & non ratio formalis æquandi, iustandique res. Ergo, apparet quod illa jus non sit: nam jus debet esse ratio formalis æquandi iustandique: Antecedens probatur. Quia si ex aliquo, rem suam in commutationem adferentem, inquiras: Cur hanc rem tuam permutas cum illa altera verba gratia? ad æquatè respondebit: quia ego hac re indigeo, & ille vicissim ista, per hoc autem nullo modo adhuc redditur una res æquata, & iustitiam commensura alteri, quod tamen esset, si indigentia esset ratio æquandi. Quis deinde non videt falsam esse responsionem, si interroganti: cur emisti iustè bovem? v.g. 10. taleris: des hanc: quia illo indigni, vi communionis meæ cum altero, in vita sociali. Vera autem erit responsio si dixerit: iustè emi, quia tanti pretii & valoris est bos, quanti 10. taleri.

RESPONDETUR. Indigentiam esse etiam originem commutationum. Hinc si interrogatio procedat de solo accessu commutandi, per indigentiam respondebitur. Caterum si interrogatio formetur, quare iustè 10. taleris bovem emisti? bene, tanquam per mensuram æqualitatis, respondebitur per indigentiam, non quomodocumque, sed Aristotelicè sumptam, non indigeo plus habere pro meo superabundanti, quod impendi, ad explendam indigentiam venditoris.

OBJECIT 3. Jus in habente debitum, est jus abstractum à commutativo & distributivo, legali & illegali. Jam autem indigentia non est quid ita abstractum: indigentia enim, per Aristotelem citatum, solum in commutationibus locum habet.

RESPONDETUR. Indigentiam solum in commutationibus locum habere, si spectetur, in quo exemplificaverit illam, secus si spectetur, quidnam universaliter æquare & mensurare possit, ut factum à nobis supra.

Deinde discurrens Aristoteles de sufficientia, quæ habetur, si indigentia satisfiat, meminit utriusque proportionis, seu proportionalitatis spectantis legaliter ad Geometriam, & numeri spectantis ad Arithmeticam. Quibus duobus clauditur distributio, & commutatio.

INSTAT 1. Assumendo aliqua principia explicantia, quid jus secum trahat.

I. PRINCIPIUM. Jus in exigente est mensura æqualitatis alteri debita ex iustitia. Indigentia non est talis; alioqui debens Petro centum aureos indigenti, pro complemento suæ fortunæ, mille aureis non satisfaceret iustitiam reddendo centum.

* E

RESPON-

R. P.
TH. MILOD
iaowski
Tom 3. c. 4.
D. VI
6

RESPONDETUR. Nego Minorem. Nego item indigentem mille aureis, indigere in exemplo adlato indigentia Aristotelica explicata, plus quam centum aureis: quia cum superabundans, quo explevit sui debitoris indigentiam, fuerit centum, non indiget à creditore plus sibi dari iustitiam, licet habeat indigentiam vulgariter.

SECUNDUM Principium. Jus in exigente debitum, debet esse compulsivum ad satisfactionem. Indigentia non est talis: quis enim potest me compellere ad dandum alteri librum: quia ipse libro indiget?

RESPONDETUR. Indigentiam non quomodocunque nec vulgarem, sed Aristotelicam h. e. quæ est principium in communione vitæ suo superabundanti expletivum indigentiae alius, requiritur sit compulsivum, talis autem indigentia non ponitur ab arguente.

3. PRINCIPIUM. Jus in exigente debitum, est in potestate exigentis positum, ita ut ei pro arbitrio renunciari possit. Indigentia autem non est posita in voluntate indigentis, sed est, ut plurimum effectus necessarius.

RESPONDETUR. Quod indigentia descripta superabundantis quod respondeat ad superabundans, quo alius, explevit alicujus indigentiam, cadere possit sub potestatem indigentis, eique renunciari potest; licet vulgaris indigentia, non cadat sub eam potestatem.

INSTAT 2. Ex absurdis. Indigeat Joannes & Jacobus equo Petri. Joannes solvat pretium equi, Jacobus non solvat, in solo Joanne erit jus & tamen in utroque indigentia. Deinde, si quis pauperum veniret ad mercatorem divitem, exigendo centum, eo quod illo indigeat; responderetur illi, quid ad me, quod tu indigeas, cura tuam indigentiam aliunde, & non ex meo marsupio? Quod ulterius fundatur in hoc principio, quia jus est, ratione cujus, aliquid est meum vel tuum, talis autem non est indigentia.

Denique posita inæquali indigentia vendentium, deberet inæquale pretium dari ab emente. Et ita, si pro eodem calice parando, unus plus expenderit ratione onerum civitatis, conductæ domus, &c. similia, posset plus accipere, quam alter, qui tantas expensas non fecit.

RESPONDETUR. In solo solvente Joanne, est jus exigendi equum: quia in solo Joanne est indigentia Aristotelica: solus enim explevit superabundanti suæ pecuniæ, indigentiam Petri. Pauper etiam non habet indigentiam Aristotelicam respectu mercatoris: quia nullo suæ fortunæ superabundanti, explevit indigentiam mercatoris: semperque hæc indigentia formabit meum & tuum, quando erit principium intentione communionis vitæ explendi superabundanti suo, alius indigentiam.

Quod attinet ad inæquales indigentias: is qui plures expensas fecit, potest iustitiam, cæteris paribus, plura exigere; attollunt enim pretia ex talibus circumstantiis; sed quia emens indigentiae suæ potest satisfacere cum minori superabundantis expensâ; ita tamen, ut indigentiae alius venditoris satisfaciatur; ideo potest licite emens diminueret pretium, dicendo, per accidens se habere ad præsens, illas expensas.

INSTAT 3. Potest esse jus verum, sine omni indigentia; quia aliquis millionum dives, non indiget tot, & tamen habet jus ad, & in suam pecuniam.

RESPONDETUR Aristoteles. Quod possit aliquis pro futuro tempore indigere, adeoque habere Sponsorem nummum; præcipue cum quæcunque divitiæ exhauriri possint, majoribusque indigeant expensis. Indiget item ne suum superabundans fiat alienum, se non volente, & hæc indigentia est jus, quo se tuetur contra furta.

COLLIGES. Huic indigentiae, quæ est, principium intentione communionis vitæ v. g. contrahendi, obligandi, explendi suo superabundanti indigentiae alterius, respondere debitum, tanquam correlativum juris, ut alter suo superabundanti expleat illam.

QUÆRES. Cum indigentia, quam appellamus Aristotelicam, sit mensura iusti, quomodo hæc indigentia erit ipsum jus, seu iustum formaliter? Responderi potest. Quod sicut ratio segregativi visus, est ipsum segregativum formaliter, sicut item ratio frigidi, est ipsum refrigerativum formaliter; ita & ratio æquandi, seu, quod idem est, mensura iusti est ipsum jus, seu iustitia formaliter. Quod ipsum in hanc Majorem resolvitur. Ratio formalis alicujus, est ipsum illud formaliter, supple, ut Quo, acceptum; jam autem ratio formalis iusti, est ipsum jus, adeoque illud jus, erit ratio iusti formaliter, supple, ut Quo, accepti. Et quia hoc jus ut est probatum, est ipsa indigentia, hinc indigentia erit ratio iusti Quo iusti formaliter.

Punctum Difficultatis 3.

Explicatur Ius Iustitiale ex Sancto Thoma.

IN sistemus doctrinæ Sancti Thomæ, inclusæ hic q. 58. a. II.

PRÆMITTO I. In omni questione, quæ est de conceptu rei alicujus definitivo, attendi debere inter alia ad coæquationem definitionis & definiti; hoc ipso enim non essent idem. Et quia contra æqualitatem peccatur & excessu & defectu,

ad

ad utrumque in definitione attenditur. Si enim alius conveniat, quam definitio, est inæqualitas per excessum, peccaturque contra Regulam definitionis, quæ debet convenire sibi. Si autem non omnibus definitis conveniat, est contra æqualitatem per defectum, peccaturque contra Regulam definitionis, quæ debet convenire omni. Et quia essentiam rei definitio explicat; essentia autem rerum sunt æternæ, debet convenire definitio semper, & per æternum, quod in se habet omnem differentiam temporis. De quo fusius in Aurora de Pœnitentia.

PRÆMITTO 2. *Quod in formalitatibus definitivis attendi ad hoc indispensabiliter debeat, ut illa sint ultimum resolutorium, & terminarium questionis de natura rei.* Probat hoc inductio: nam malè definitur homo, quod sit animal risibile, cum risibili detur prius. Cujus inter alias hæc ratio est. Quia definitio est principium scientiarum, notitiarumque evidentium; principium autem debet non habere aliud prius in illo genere; si autem non debet aliud prius se habere principium, debet esse ultimum resolutorium: hæc enim in idem coincidunt in linea essendi. Addo, definitionem esse primo essentiali conceptum; debet ergo procedere per prima: quia hoc ipso non esset essentialis conceptus: primum autem coincidit cum ultimum resolutorio, sicut & principium est ultimum ab illa parte lineæ.

PRÆMITTO 3. *Unde sit cognoscenda ultimitas resolutorii contenti in definitione.* Certum est, non esse dignoscendam ex hoc, quod sit extinctiva omnis alius interrogationis: est enim humanum ingenium, interminabilium quæstionum repertivum; & si deveniretur ad extinctivum omnis interrogationis, quale est illud, quodlibet est vel non est, hoc ipso non esset definitivum rei, de qua quæritur, utpote commune pluribus: quia tamen definitio debet procedere per prima, adque ultimum resolutorium, consequenter extinctivum interrogationis, id ita accipiendum erit, ut omnis definitio sit extinctiva interrogationum, legitime, retenta illa materia, formabilium: si enim in alia materia formentur interrogationes, jam non de definitione quæritur: tunc autem sunt formabiles interrogationes, quando potest prior & clarior dari conceptus: illud enim prius, erit resolutorium. Sed si ponidebet non nisi inductio, illa non adferet priorem conceptum, nec definiret rem. Item si debeant non nisi notificari termini: nam tenuitas hujus percipientis, cui hoc est notificandum, non destruit bonitatem & claritatem definitionis; sed debet esse aliquid prius & clarius secundum objectivam formalitatem, quæ si

non adferatur, & cætera sint paria, bona, erit prædicta definitio. *His præmissis*

Jus nihil aliud erit, quam, quod suum. Seu, Titulus ad suum. Vel alia phrasi. Ratio quare hoc quidem suum est. Vel mei & tui ratio in rebus objectivè spectata. *Quod ipsum*

EXPLICATUR. Fundamento habito ex S. Thoma citato. Objectum materiale justitiæ est operatio externa: formale autem ejus est honestas æqualitatis ad jus alterius, seu ut loquitur S. Thomas *secundum quod ipsa*, supple operatio vel res, qua per eam utimur, proportionatur alteri personæ, ad quam per justitiam ordinamur. Porro tunc ad alterum per justitiam ordinamur, quando illi reddimus justum, hoc autem est justum unicuique personæ, quod est suum, consequenter id, quod erit ratio: quia hoc quidem suum est, idem erit & jus. Recurrit ad Ly *suum* in explicatione juris Esparza & Dicast. tr. i. d. i. n. 25.

RATIO 1. Explicationis est. Quia verus est iste expositivus. Hic faciens actum justitiæ est reddens hoc, quod jus est. Sed hic faciens actum justitiæ, est reddens quod suum est. Ergo hic reddens, quod suum est, est reddens hoc, quod jus est. Ergo, ulterius, quod suum est, & jus idem erit. Quia, alias reddens quod suum non redderet, quod jus est: si quidem hæc duo non idem essent.

RESPONDEBIS. Quidquid sit de re subiecta, præcise spectata, vi Formæ, non videtur ex illo Syllogismo expositivo, rectè inferri. Ergo quod suum est, & jus idem erit, non magis, quam si quis argumentetur. Hoc volans, est movens alam dextram. Hoc volans est movens alam sinistram. Ergo hoc movens alam dextram, est movens alam sinistram. Ergo ulterius, ala dextra, & ala sinistra, idem erit.

CONTRA. Tum quia. In Syllogismo, qui opponitur prædicto expositivo, committitur fallacia accidentis; nam ex eo, in quo conveniunt movens alam sinistram, cum movente alam dextram, nempe in ratione volantis, arguitur ad id, in quo non conveniunt: neque enim motus alæ sinistrae, est motus alæ dextræ. Nihil horum est in Syllogismo à nobis formato. Tum quia. Syllogismus, qui opponitur, est ex particularibus, licet illi vocaliter addatur Ly hæc. Ex eo autem est ex particularibus: quia inter subiectum & prædicatum non est coæquatio, consequenter, non est in illo (ut alibi dicitur) accommodata distributio: alicui enim tantum, quod est volans, competit esse motus alæ dextræ, & non omni; cui competit volare. Est autem adæquatio requisita & accommodata distributio in Syllogismo à nobis posito: omni enim cui competit, esse facientem actum justitiæ, competit, esse reddentem alteri, quod alterius est, & esse reddentem,

* E 2. quod

quod suum. Tum quia, in expositorio à nobis posito, in Majori ponitur pro prædicato definitum, in Minori definitio: Jam autem motus alæ sinistrae cum motu alæ dextrae, non sunt sicut definitum & definitio: Ad defendendam rationem secundam propositam, & pernoscentiam vim expositorii; legantur dicta in 1. Parte disp. ultima n. 21.

RATIO 2. Id est definitivum juris, quod adhibent legitime omnes ad explicandum jus, sed Ly, quia hoc, suum est, adhibent omnes legitime ad explicandum jus. Quod probatur Inductione. Et ita si aliquis perdat librum, inventori dicit, redde, non habes ad hoc jus, meum, non tuum est &c. Ergo apparet legitime quod suum est adhiberi ad explicandum jus.

RATIO 3. quia prædicta definitio, omni, soli, & semper juri convenit: procedit per prima: & reliquæ explicationes ad hanc revocari possunt tanquam ad aliquod prius: verbi gratia, tenet hæc illatio: hic præferri debet in habenda hac re. Ergo illa, sua est, bene item arguo, suum est. Ergo sequitur, ut possit hoc cadere sub legitimam illius dispositionem, deposceret Ly suum, dispositionis libertatem, per modum proprietatis ad id quod suum est. Ergo sequitur, ut sine injuria, non possit auferri. Imò ex ipsa expletionem suo superabundanti indigentia alius, tenet tanquam ad superius, consequentia. Ergo hoc suum est. Licet explicatio per indigentiam sit cæteris magis resolutiva formalitas, proximiusque ad præsentem accedens. Si autem cætera sententia in hanc resolvuntur, hoc ipsum illi præ cæteris adfert probabilitatem.

DICES 1. Ly Ratio, est terminus nimis Genericus.

RESPONDETUR id non obstare, cum non possit adferri genus inferius, præcipue cum ipsum jus nimis latè pateat. Ly autem Ratio, debet hic sumi pro objectiva formalitate, non autem, pro formali, seu actu intellectus.

DICES 2. De hoc ipso quæri, quare hoc quidem suum est?

RESPONDETUR. Quæri quidem, sed ad hoc ulterius responderi non potest in linea justitiae per aliquid prius: per quid enim? sed fiet non nisi inductio mera, exemplificando jus in hereditate, emptione, distributione &c.

DICES 3. Hoc, quod est aliquid, esse suum, potest accipi, pro affectione amoris, pro suo, ratione superioratus v. g. est suus, hoc est subditus. Ergo Ly esse suum ambiguum est.

RESPONDETUR. Ly suum dictum de amico vel subdito, nunquam absolute significat, sed cum addito expresso vel tacito: quia incluso in aliquibus circumstantiis, & ita, si quis complectens alium, dicat, meus est, supponitur pro, amicus; circumstantiaque amicitiam significant. Si quis Prælati interrogetur, qua-

retam liberè mander? respondebit, meus est, sed ipsæ circumstantiæ supponunt pro subdito, & significant eundem æquivalenter. Jam autem sine ullo addito sufficit in justitia dicere, suum est; quale sine addito suum ponitur in definitione. Denique in explicando esse id suum, in aliis materiis semper recurretur ad titulum, qui res ipsas non dicit, sed affectiones, ordines voluntatis, adeoque non justitiales titulos. Jam autem esse suum justitiale, semper ex rebus sumitur, recurrendo & involvendo medium rei, quod est nota justitialis.

DICES 4. Hæc explicatio solum ostendit, quid sit jus, & non, quæ res sit jus.

RESPONDETUR. Quid sit & quæ res sit, non distingui in explicatione formalitatum universalium: cum ipsæ, non sint demonstrabiles in se. Unde suffecerit, quæ res sit jus, solum in individuis demonstrari, nempe est emptio hæc, distributio hæc &c.

DICES 5. Nemo hanc sententiam docuit.

RESPONDETUR. Docuisse S. Thomam ex Ulpiano in definitione justitiæ innuereque illam Esparza & Dicastillo.

DIFFICULTAS II.

An Ius sit designatio Iuridica Terminorum libertatis?

DISCUTIENDA hic est explicatio juris, quâ utitur Antonius Perez.

PONEBAT 1. Totam hanc difficultatem in duobus consistere. Primo. In exponendo genere boni; quod adfert justitia, & aufert injustitia. Secundo. In exponendo fundamento colligationis justitiæ.

PONEBAT 2. Bonum, quod adfert justitia, non esse bonum v. g. pecuniarum, famæ, &c. sed bonum libertatis, arbitrii, ut potentis dirigi per prudentiam monasticam, ad suam felicitatem liberam. Dicitque hoc per se patere: constat enim bonum debitum per justitiam, esse suum, seu illius, cui debetur; nihil autem dicitur esse suum propriè, nisi per respectum ad dominium, ad libertatem. Unde nec quælibet actio, elicit ab homine, vocatur humana: sed non nisi libera: quia non nisi libera actionis dominium habet.

PONEBAT 3. Inter partes felicitatis præcipuam esse cognitionem veram: quia miseria illi contraria, cognitio falsa, omnes infelicitatis partes adfert, errorem, gaudium falsum, denique dolorem, vel inquietudinem; hinc impedio etiam scientiæ veræ, erit injuria, quam injuriam facit peccator, non consentiendo gratiæ oblatae, per quem dissensum, impedit, ne sciatur consensus gratiosus à Deo. *His positis*

INFE-

INFEREBAT. Quod bonum, quod nobis tribuit iustitia, sit bonum libertatis, non impeditur per alienam libertatem, utentem vel fraudem, vel impeditione scientiæ, ab executione electionis rationabilis & prudentis, secundum prudentiam Monasticam. Ut autem explicaret originem obligationis iustitiæ.

PONEBAT 4. Originem obligationis iustitiæ, nihil aliud esse, nisi designationem non plus onerantem, quam faventem, designationem inquam, terminorum libertatis uniuscujusque pacto expresse, vel præsumpto factæ, eo fine, ut unusquisque securè à vi, fraude, impeditione, possit sua prudentia monastica uti, exequendo id, quod sibi per electionem prudentem rectum videbitur.

PONEBAT 5. Designationem juridicam, triplicem esse. Primam materiale, ex ipsa re in natura cognoscibile, quæ præcedit omne pactum, & legem positivam. Aliam legitimam constitutam lege. Tertiam ex pacto & contractu. *Hinc*

INFEREBAT. Rem suam alicujus, esse eam, cujus possessio, ipsi debetur obligatione iustitiæ instituta in gratiam, & favorem ipsius, tanquam finis, non servientis utilitati alienæ, sed suo arbitrio, & monasticæ prudentiæ relictæ. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT PRIMO, quoad substantialia doctrinæ. Tum quia, non rectè explicatur jus per designationem juridicam, cum ipsa ignoretur juridicitas, quid sit, quærendoque, quid sit jus? quæritur de ipso, quid sit juridicum? Tum quia, per Respondentem, rem esse suam, est esse rem, cujus possessio debetur obligatione iustitiæ; hoc autem videtur esse circulus: quia si quæritur, quid est jus? respondetur, quod facit esse suum obligatione iustitiæ. Si quæritur, quid est obligatio iustitiæ? respondetur, quæ est ex jure, en circulus: ignorato enim uno correlativo, ignoratur & aliud. Tum quia, non rectè explicatur jus per hoc: quia illi opponi, est facere injuriam. Ergo, nec per hoc, quia inducit obligationem iustitiæ, eò quod ignorant jus, & injuria & injustitia sit ignota. Imò rectius per injuriam explicaretur: contraria enim, penes se posita, magis elucescunt: eo quod ea, quæ se heterogeneæ quodammodo habent, vel ipsa diversitate specierum juventur ad excitandas plures species obsectorum, deservituras ad rei notitiam fabricandam.

NON SATISFACIT 2. Attendendo ad principia, quæ assumit. Tum quia, quod libetimus, hoc à natura habemus, sed quod libertate circa hoc vel illud uti possimus, est ratione tituli in illam rem, de quo quæritur, quis sit ille? Tum quia, negatur per se patere, quod bonum: quod adfert iustitia, non sit etiam in rebus, sed in dominio non nisi circa res: si enim

bonum, quod intendit iustitia, est medium rei: quomodo hoc bonum, non erit situm etiam in rebus? Tum quia. Concedo quidem; quod aliquid dicatur suum per respectum ad dominium; sed nego etiam res, non dici suas, circa quas, ipsum illud dominium versatur. Tum quia. Concedo quidem quod solæ actiones liberæ dicantur humanæ, sed nego, quod solæ liberæ, sint suæ: si enim aliæ actiones sunt hominis, quomodo non suæ? Tum quia. Aliud est libertas, aliud & iustitia. Ergo & bonum, seu objectum utriusque erit diversum. Ergo bonum iustitiæ, non erit bonum libertatis. Tum quia. Immeritò assumitur, iustitiam procedere secundum prudentiam Monasticam; cum procedere possit, etiam secundum prudentiam Politicam in distributionibus: Tum quia, immeritò assumit omnem universaliter errorem adferre secum inquietudinem: hæc enim non habetur in hæretico materiali, qui suum errorem, possidet bona fide.

NON SATISFACIT 3. Attendendo ad prioritates & formalitates rationis. Tum quia. Quando ego habens jus designandi, designo, ut hoc huic detur, prior est mea designatio, quæ est causa juris in alio, quam jus, quod est effectus. Ergo, per designationem non rectè explicatur jus: nam hic non quæritur de causis juris, quasi effectivis; sed de prædicatis, quasi constitutivis.

Neque valet si dicas, designationem activam esse causam juris, sed non designationem passivam. Contra erit, quia hoc ipsum non est expressum, & urgent alia argumenta allata & adferenda. Tum quia. Designatio hæc, ut vocatur passiva, concipienda est per modum posterioris ipso jure: quia etiam designatio, quæ Petrus designat, ut hoc huic debeat, supponit jus in Petro. Deinde, ex modo nostro concipiendi, non ideo ego habeo jus, quia hi sunt termini meæ libertatis circa hoc: sed ideo habeo hos terminos, quia habeo jus: sicut, non ideo, quia hi termini sunt meorum agrorum, ego habeo jus ad illos: sed ideo habeo hos terminos, quia habeo jus. Ergo & in præsentī, idem dicendum, effluetque potius designatio terminorum ex ipso jure; sicut in physicis ex quantitate provenit habere tantos terminos, & non ex tantis terminis quantitas. Si autem hæc designatio est quid posterius. Ergo juris explicativa non est; hic enim quæritur explicatio: per prima. Tum quia, designatio, si non sumatur inductivè, juris in alium, nihil aliud formalissimè est, nisi ipsi termini libertatis; termini autem libertatis utendi, sunt quid negativum, sicut & termini quantitatis. Si autem termini libertatis sunt quid negativum juris, & non formalitas positiva, primo essentialē conceptum non expriment; quia negativum, non est de primo essentiali conceptu positivi: esse autem jus;

*E 3 positi-

positivam qualitatem, communis apprehensio confirmat, & ratio inter alias, quia sequeretur ly *sine jure*, esse quid positivum, utpote negationem negationis, ly autem *sine jure*, non est quid positivum; aliàs negatio ipsa, in ipso sine, (seu *non cum*) inclusa, esset quid positivum. Tum quia, jus est quasi concretum, cujus concreti constitutiva, habentiaque se per modum prioris, sunt prædicata, & partes definitivæ juris, designatio autem juridica, non est talis, cum pro illo priori, quo deberet antecedere jus, jam supponeret jus, à quo juridica denominatur. Tum quia, termini in physicis, eorumque designatio, facit, ne ulterius aliquid extendatur; hoc autem quod sit aliquid tantum, potius habetur ab entitate positiva quanti. Ergo etiam & designatio juridica terminorum libertatis, potius debet à nobis concipi quasi faciens, quare ulterius non habeatur jus. Ergo, dandus est alius conceptus hujus formalitatis, quæ est habere ad hoc jus.

DIFFICULTAS III.

Impugnantur aliorum Explicationes.

EXPLICAT I. Lugo. Sect. I. n. 5. Quod jus, quod respicitur à justitia, & ponitur in ejus definitione, sit Prælatio quædam moralis, quæ hic homo præfertur moraliter aliis, in usu talis rei, propter peculiarem connexionem, quam res habet cum eo, v. g. fera habet peculiarem connexionem cum eo, à quo capta est, si autem Dominus det illam alteri, jam fera habebit peculiarem connexionem cum hoc secundo, quatenus donator transfudit moraliter in eum connexionem, quam ipse habebat ratione capturæ.

Hæc explicatio

NON SATISFACIT I. Quia per idem ad idem respondet. Si enim quæram, quid est jus? respondetur, prælatio moralis ad hoc habendum, interrogo, hæc prælatio potest esse non justitialis? per quid constituitur in ratione justitialis? respondetur, per hoc, quia habet prælationem connectentem illam rem in bonum ipsius habentis prælationem. Quæro, potest haberi illa connexio, & non esse justitialis, cur non enim? per quid ergo constituitur in ratione justitialis connexionis? recurrereque debet ad jus, adeoque idem per idem explicabis.

NON SATISFACIT 2. Quia, ut communiter urgetur, invenit Paulus rem Petri, uterque habet connexionem cum re in bonum proprium, peccaretque contra justitiam, qui Paulo illam surriperet; & tamen Paulus respectu Petri, non habet jus; inquiri, quare? quia non habet prælationem, quæro hic titulo inventionis habita in re, quæ erit ratio discernendi has prælationes & connexiones? illaque si erit legiti-

ma; erit quæsitum illud jus. Urget item Esparza, q. 2. non rectè definiretur homo, quod sit animal præferibile brutis, sed esset ostendenda radix illius prælationis. Ergo & in præsentem idem præstandum.

NON SATISFACIT 3. Pensemus has duas causales. Ideò habet prælationem, & connexionem in re in suam utilitatem, quia habet jus. Ideò habet jus, quia habet prælationem. Hæc posterior causalis, importat aliquid simile ei, ideo est homo, quia est risibilis, rationali illa propositione, utrobique aliquid posterius inferente. Struatur item imaginatio, quod unum istorum sit emanativum physicè, & aliud emanabile physicè, certè non jus ex prælatione emanaret; sed ex jure prælatio. Sicut prælatio non emanat dignitatem: sed prælationem dignitas, hinc ideo aliquis præfertur: quia est dignus. Quod si prælatio illa & connexio, est quid posterius jure, non potest esse definitiva juris: quia hic quæritur de definitivo, per prima.

ADD O. In dominio duorum in eodem instanti, de quo postea, non posse ostendi prælationem.

EXPLICATUR 2. communiter post Less. quod jus sit legitima potestas, ita aliquid exigens, ut si absque debita causa illi contraveniatur, injuria inferatur. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia. Nomine legitimæ potestatis venit juridica potestas, non quæcunque de hoc autem ipso quæritur, quid sit ista juridica, quid legitima potestas? Tum quia, malè describitur, jus est legitima potestas exigendi, cui si contraveniatur, fiat contra jus. Ergo etiam, cum explicatur per injuriam non rectè procedetur: quia injuria nihil aliud est, quam oppositio ad jus. Et sicut calor non rectè explicatur, per non frigere oppositum; ita & in præsentem. Tum quia. Nulla unquam est debita causa contraveniendi juri, & si habetur hæc causa, jam saltem protunc, non est illud jus. Ergo, immeritò mentio fit contraventionis juri, absque debita causa.

RESPONDEBIS. Nomine injuriæ non veni- re formalitatem contrariam juri, sed inæqualitatem, trahentem secum obligationem restituendi, vel certè læsionem aut diminutionem in suo.

CONTRA est. Quia si quærat, hæc ipsa obligatio restituendi, unde trahatur? nihil aliud respondebitur, nisi quia est contra jus. Ergo, à primò ad ultimum, jus erit legitima potestas, cui contraventio, est contraventio contra jus.

Concedo quidem, quod responsio per definitionem non debeat esse per aliquid distinctum, debet tamen esse per clarius, quod hic non servatur.

EXPLI-

EXPLICATUR 3. jus de quo hic, ex Esparza. q. 3. quod sit libera facultas disponendi de re aliqua, in utilitatem propriam, non impedibilis licet ab aliis. *Hec explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia. Videtur hanc facultatem disponendi esse posteriori ipso jure, ex illoque fluere. Sicut ex ipso habere, fuit disponere. Tum quia. Ly non esse impedibilem licet illam facultatem, vel supponit pro Ly non impedibilem sine injuria, & restabit querere, quid sit fieri injuriam, vel contra jus? Si autem supponit pro Ly non impedibilem sine peccato, nihil erit, quo constituatur illa definitio per prædicata justitiam, justitiamque importet. Tum quia. Non repugnat habere potestatem in utilitatem propriam in impedibilem licet, non tamen justitiam: & sicut posita definitione hominis; quod sit animal implume, bipes, recte argueretur non repugnat esse hominem plumatum, & unipedem, ita & in presenti, per Ly non repugnat, adlatum, bene illa definitio impugnabitur. Tum quia. Non debet esse eadem definitio juris & domini: habet se enim jus ad illud, vel tanquam genus ad speciem, vel tanquam radix ad passionem. Jam autem dominium prædicta definitione ordinariè definitur. Tum quia. Est aliquod jus ad rem, & tamen habens jus ad rem, non habet liberam potestatem disponendi ut voluerit. Ergo apparet non bene definiti prædicto modo, jus in communi.

QUESTIO II.

De jure in quantum importat Dominium.

Genus hic de dominio, sive illud concipiatur per modum juris perfecti, sive per modum passionis, ut ita, juri, quod est quædam forma, respondeat sua passio. Quidquid sit de hoc, sit

DIFFICULTAS I.

Quid Dominium, & quæ ejus divisio?

Dominium, ut sic, prout est quid communis ad dominium proprietatis & jurisdictionis, definiti possit, quod sit jus disponendi. Dividitur in jus proprietatis & jurisdictionis. Jus proprietatis, est jus disponendi in utilitatem propriam. Addi solet communiter, absque injuria alterius. Jus autem jurisdictionis est potestas disponendi titulo superioratus, idque in bonum alienum, & huc revocantur jurisdictiones, earumque species variae.

Quod attinet ad dominium proprietatis, illud dividitur in dominium communitatis, & particularium. Dominium communitatis duplex est: quoddam, ut bono, in quo est dominium, singulae partes communitatis, quæ tales, uti possint, v.g. filius, vocaturque dominium locorum, jus universitatis &c. interdum autem do-

minio illo, non utitur communitas, nisi quæ communitas est, sive ad sumptus communes. Dominium autem particulare, erit dominium singularis alicujus personæ. Rursus hoc ipsum particulare, dividi potest in dominium excludens participem ad eam rem, vocaturque dominium plenum, non plenum autem, si non excludat.

Denique potest dividi dominium proprietatis in dominium perfectum, quod ad proprietatem rei, simul cum fructibus, extendi solet, definitivèque est, jus perfectè disponendi de re, nisi lege prohibeatur. Non additur de re corporali, ut ponunt Legistæ, ut extendatur ad omnia bona justitiam, qualia sunt fama, honor, &c. Additur *nisi lege prohibeatur*: quia certas aliquas dispositiones faciendas ex jure Ballo seu jure privato, potest restringere Magistratus, titulo juris alti, sive convenientis altiori potestati, supra bona privatorum, quantumvis hæc restrictio, non sit defectus domini. Imperfectum autem dominium est adhuc duplex, in substantiam, & non in fructus, vocaturque imperfectum, directum; personaque illo jure gaudens, vocatur Dominus proprietatis. Si autem non habeat proprietatem ullam, sed solum usum fructuum; vocatur dominium usus fructus, multique cum Soto & Val. dicunt hoc esse improprie dominium. Videatur Tan. d. 4. n. 12.

Hic ipse usus fructus adhuc duplex est. Interdum enim est cum jure, ut vocant, utendi, usum juris sumendo sine ullo dominio, definiturque talis usus, jus utendi re aliena, salva ejus substantia; vocaturque usus formalis, usus fructus &c. Si autem non sit cum tali jure; sed non nisi de die in diem competat, appellatur usus nudus; possessorque talis vocatur usufructarius. Prior autem usufructuarius, hique, inter alia distinguuntur: quia usufructuarius non potest alteri ejusdem rei usum communicare, potest usu fructuarius. Lugo d. 2. n. 39. ponit, quod usufructuarius sit dominus fructuum, secus merè usufructuarius. Usufructuarius quamvis potatur usu absolute revocabili, non tamen revocabili ad placitum; secus usufructuarius, ut innuit cum aliis Tanner citatus q. 1. n. 22.

Inter species domini, est etiam servitus non passive accepta: sic enim est subiectio dominio, adeoque carentia domini, sed in quantum facit aliquod alienum, sibi servire. Reliquæ divisiones videantur apud alios.

Quia autem ad dominium etiam possessio spectat, illa definitivè est externa detentio rei ex animo, juris adminiculo concurrente. Sicque formata definitio etiam Theologis serviet. Divisio possessionis, & modi illam acquirendi, ab aliis decurruntur. Diceretur aliquid à nobis in materia practica.

Si quæras. Undenam emanavit divisio dominiorum? Responsio communis est, emanasse eam

R. P.
THE MLOD
JANOWSKI
Tom 3. c. 4.
D. VI
6

se eam ex dispositione juris gentium. Tum quia. Ita habetur capite, jus gentium, dist. 1. & L. ex hoc jure ff. de jure & iustitia. Tum quia. Universalis locutio Scripturæ: *Dominamini piscibus maris & volatilibus cæli*, irrefractum dominium singulis competere notat. Ergo, per aliquid aliud, restringi debuit: & hoc quid aliud, quam jus gentium? Tum quia. Cum non esset Ratio sub initium mundi, quare hoc potius hujus, quam illius fuerit, debuit hæc ratio jure gentium formari, occurrendo negligentis & malitiis humanis: censeturq; hæc divisio facta ab Adamo, tanquam capite, & à Noë post diluvium; quamvis autem, ei quod est de jure naturali præceptivo, non possit contravenire jus gentium, utpote subditum illi priori: si tamen jus naturale, sit nonnisi permissum, & quasi suspensum, quoadusque oppositum ex pacto non fiat, oppositum bene potest jure gentium introduci: ad eum modum, quo nuditas homini est naturalis non præceptivè, sed permissivè, quoadusq; non fuerit rebellio sensitivæ partis contra rationem: quia autem hæc divisio bonorum rationabiliter est facta, hinc in casu extremæ necessitatis redduntur adhuc bona communia omnia, quantum requiritur ad necessitatem.

Revocari huc debet Præscriptio & usucapio. Nomine Præscriptionis (apud Laym) venit exceptio, seu oppositio, adversus actionem Actoris, non inficiando ejus fundamentum, sed aliquid opponendo, ob quod sine vel efficacitate sua privetur. Usu autem capio, ex Modestino, est acquisitio domini, per continuationem temporis lege definiti: plura, sed non speculative noscenda, lege apud alios. Materiam de dominio examinando. *Erit.*

DIFFICULTAS II.

An dominium ejusdem rei, possit esse penes duos in instanti donationis?

Petrus est donans. Paulus donatarius, quaeritur: An in instanti donationis uterque habeat dominium?

PRÆMITTO I. *Actum donationis, tam ab Angelis, quam ab hominibus posse fieri internè uno instanti, & eodem acceptari:* & quidem de Angelis non est tanta difficultas: nam cum sint puri spiritus, & ad manifestationes mentis sensibilibus & divisibilibus signis non indigentes, poterit uno eodemque instanti hic donare, ille acceptare: quia nulla est in hoc repugnantia. Sufficit enim, ut pro priori naturæ, acceptet, intra idem instans temporis. Vel si in hoc habeas difficultatem, pone suppositionem impossibilem, & institue quaestionem: An, si per impossibile uno eodemque instanti fieret donatio, & acceptatio, uterque tunc esset Dominus rei? De hominibus major est difficultas, an possint donare, acceptare, dum adstricti è sensibus agunt. Et

quidem, quod aliquo casu possit id fieri, saltem in donatione vel acceptance conditionata, dubium non est; quia posset dicere Petrus, dono illi rem hanc hoc instanti, casu quo ille habeat hunc actum; accepto si mihi hoc instanti res illa offertur, quid autem repugnat, ut habeatur hic actus ab alio? Deo, in modum bonæ fortunæ injiciente, ut habeatur hæc mens, multoq; magis id evenire potest in statu separationis, vel in patria, ubi modus noster agendi, habebit conditionem spiritualis modi agendi, vel si condito tempore pergant uterq; in actibus, hic donandi, ille acceptandi. Sed si donatio debet signo externo manifestari, indubiè naturaliter hoc fieri non poterit, quia instantaneis, sensibilia non mensurantur. Ceterum saltem miraculosè id fieri posset, Deo v. g. manifestante eodem instanti, donationem alius, & offerente concursum, ad acceptandum.

PRÆMITTO 2. *Supposito, quòd eodem instanti fiat donatio & acceptatio, in hoc erit difficultas: An eo casu uterq; sit Dominus in solidum, & perfectissime?* in quo ipso non est difficultas in hoc, an pro eodem priori naturæ, & intelligibilitatis uterq; sit Dominus: quia per prius naturā antecedit donatio, utpotè causa moralis, & saltem prærequisitum ponendæ acceptance. Ergo non pro eodem priori est acceptatio: quia & per prius natura, antecederet donatio & non antecederet per prius naturā. Non antecederet quidem: quia pro eodem priori naturæ, jam esset acceptatio; antecederet autem: quia dicitur esse prius naturā, omne autem prius, antecessorem importat. Deinde, quando aliquis dicit: Dono, pro illo priori; quando dicit: dono, vel donat, quia est acceptatio legitima, vel donat, ut sit, si donat, ut sit. Ergo, pro priori eodem non est; si donat quia est tunc acceptatio legitima. Ergo etiam si non donaret pro illo priori donans, haberetur jam dominium rei à donatario: quia jam haberetur legitima acceptatio, quod est absurdum. Nec item in hoc est difficultas: An sequentibus instantibus uterq; sit Dominus? cum enim unius sit efficax intentio, ut ubi fuerit usus sua potestate in donando, impostetum nullam habeat in tem potestatem, quomodo jam sequentibus instantibus retineret dominium, nisi fortè poneret dominium inspoliabilem proprietatem.

PRÆMITTO 3. *Varias usurpationes terminorum, quibus utuntur Auctores in hac materia, quas simul ostendunt varietatem sententiarum circa præsens punctum.*

I. TERMINUS. Est dominium in solidum: & dominum perfectissimum: dicuntque primum convenire in instanti donationis utrique, non secundum; sic docet Arriaga i. p. d. 30. a. n. 5. Unde dominium solidum, dicunt esse dominium in rem, non dividendam, nomine autem, perfectissimi, intelligunt dominium, quod dicitur potestata-

testatem in rem, pro omni usu possibili. *Hæc usurpatio termini*

NON SATISFACIT 1. Quia non est major ratio de dominio solido, quam, de perfectissimo. Ergo, concessio uno, concedi debet & aliud. Deinde, quando libertas definitur per posse agere & non agere, nihil obest, quominus ex suppositione consequenti, non possit agere, & tamen liberè. Ergo etiam ad dominium sufficit, ut sit potestas antecedens utendi re, pro omni usu possibili, quando non nisi ex suppositione consequenti non potest oppositum fieri.

NON SATISFACIT 2. dominium in solidum est domini species. Ergo illi debet competere definitio domini in genere, & tamen definitio domini ut sic, modo sit legitima, importabit potestatem utendi re, prout libuerit. Ergo, & dominium in solidum conveniet, consequenter illud dominium in solidum, erit dominium perfectissimum.

NON SATISFACIT 3. Tum quia, hîc agitur de dominio, quod jura prohibent, quæ non prohibent dominium in solidum: possunt enim habere duo dominium equi. Tum quia. Dominium ex suo essentiali conceptu est in ordine ad usum. Ergo, & dominium in solidum debet esse ad perfectum & integrum usum.

1. TERMINUS est. Dominium formale & dominium virtuale. Dominium formale dicitur non haberi in donante tunc, secus virtuale, nomine prioris venit potestas proxima, & immediata ad usum rei licitum, nomine posterioris seu virtualis, venit posse dare rem, vel retinere, hocq; in instanti donationis est etiam in donante, & non tam est dominium rei, quam juris, quod potest generare in accipiente & abdicare à se. *Hæc usurpatio termini*

NON SATISFACIT 1. Quia potest donans habere dominium virtuale in primo instanti. Ergo & formale: verbis enim hæc differunt; quia posse dare, & retinere proximè à potestate proxima, & immediata, verbis differunt. Rursus usus rei licitus, & Ly donatio, & retentio licita, verbis etiam differunt: quia usus rei licitus, est quasi uno verbo exprimens, quod per plura dicit donatio & retentio licita, cumq; jus, sit relativum ad rem, si habet potestatem juris, habet etiam potestatem seu dominium rei, præcipuè cum non tantum jus, sed & rem donet. Hinc si habet jus in ipsum jus, habet jus in dominium rei.

NON SATISFACIT 2. Quia ex doctrina respondentis sequitur, quod detur tunc dominium formale, attendendo ad latam ejus domini definitionem. Velenim habet potestatem donandi vel non; si non. Ergo non donat, si habet, habetur intenti pars, quæ eruitur ex ipsa definitione formalis domini, nempe quod in donante habeatur potestas. Rursus quæro, cum donat, vel proximè potest donare, vel re-

motè: si remotè. Ergo, non dat; sed dedit, si proximè. Ergo habetur altera pars intenti. Deinde eo instanti, quo donat, vel utitur illa potestate illicitè: Ergo non donat, quia sine usu licito, nulla donatio; si licitè: Ergo est illicitus rei licitè: usus autem ille in specie, est donatio, consequenter conveniente definitione domini formalis illi datori pro illo instanti, conveniet & ipsum dominium formale.

Neq; valet si dicas: quod in illo instanti non habeatur potestas, nisi ad usum dandi vel retinendi: quia ad hoc duo membra reliqua revocari possunt: & si ad hos duos usus habet potestatem, à pari, habebit & ad alios.

NON SATISFACIT 3. Quia, ut urget Lugo, dominium non est definitum per proximum & immediatum posse, sed per posse disponere; conveniet ergo donanti definitum dominium: præcipuè cum Argumenta oppositorum, etiam virtuale dominium excludant à donante.

3. TERMINUS est, quo utitur Esparza, & Haunoldus. Dominium esse duplex, radicale & incompletum proveniens ab extrinseco; & dominium formale & completum & proveniens à forma intrinseca. Prius illud est dominium conditionatum, & non est aliud, quam lex illa suprema, quæ, quantum in se est, in certis quibusdam casibus, alios gravat in favorem unius, sub hac conditione, si favorem acceperit. Sic v.g. lex naturæ universalis est, ut quicquid invenit, sit Dominus rei, si velit, sed requiritur acceptatio, quæ revocata, non habetur habitualis perseverantia domini, sed aufertur, quæ sublatio domini intercedit, etiam in instanti donationis: hinc donatio, prout se tenet ex parte donatoris, non est usus domini absoluti, sed conditionati, convenientis donatori per denominationem extrinsecam, proveniente à dominio absoluto instantis immediatè præcedentis, & à lege conditionatè favente, quatenus si noller dominium præexistens in alium transferre, permaneret Dominus. *Hæc usurpatio termini*

NON SATISFACIT 1. Quia hoc dominium conditionatum & absolutum vel conveniunt in ratione domini, vel non conveniunt; si non conveniunt, ergo, saltem alterutrum non est dominium, utpote cui generica definitio domini non convenit; si vero dominio conditionato convenit definitio domini, etiam illud erit potestas utendi re sua sine injuria, nisi lex prohibeat, consequenter, erit dominium, de quo hîc quæritur. Tum quia. Hîc quæritur de dominio, vi cuius ille in instanti donationis legitime donet actu; dominium autem extrinsecum conditionatum, non est dominium, vi cuius possit aliquis donare actu: quia non est dominium distinctum ab eo, quod haberem, si rem invenirem, vi cuius domini non dono quidquam actu, sed donarem: nisi dicas nihil omnino ha-

R. P.
THE MLOD
JANOWSKI
Tom 3. et 4.
D. VI
6

nō habentem, esse habentem omnia actu. Tum quia. Ex vi hujus doctrinæ sequitur, nullum omnino dominium convenire donanti: quia illud dominium est, quod haberet, si non donaret. Ergo, cum hæc conditio impleatur, transibitur jam in absolutum, nempe in non habere dominium; ad eum modum, quo legitime dico: si homo esset hircocervus, diceret identitatem hirci & cervi. Ergo cum non sit hircocervus, non dicit hanc identitatem. Et casu quo homo jam sit cervus, dicit hanc identitatem, transeunte conditionata in absolutam, ita cum illa conditionata, esset Dominus si condonaret transeat in absolutam, donat enim, sequitur ut jam nullum ibi competat dominium; & tamen per oppositos aliquod dominium competere illi debet.

NON SATISFACIT. Tum quia. Dominium illud conditionatum solum facit me posse esse Dominum: & sicut Deus non dicitur esse æterno, conditionatus creator, sed tantum ab æterno potens creare; ita & in præsentī idem dicendum. Tum quia. Nego, dominium illud conditionatum non esse aliud, nisi legem supremam faventem: quia dominium debet esse potestas potentis disponere, quæ non est lex, sed cui, & propter quod, favet lex; sicut moralitas objectiva non est lex Dei, de quo aliàs. Tum quia. Nego dominium tunc competens donatori, provenire nonnisi à dominio absoluto. Tum quia. Nego, quod illud dominium non possit dici intrinsecum, utpote desumibile à tali potestate, vi cuius, si noller transferre dominium maneret Dominus. Tum quia. Nego dominium illud conditionatum non esse dominium in re, cum sit donatio, rei, quæ non potest esse, sine dominio in re. Tum quia, contra principia communia, admittit instans, post instans, nempe instans donationis, post instans immediate præcedens dominii absoluti.

NON SATISFACIT 3. Tum quia. Dominium illud conditionatum; vel est potestas disponendi sine injuria, vel non? si est. Ergo, est dominium, quod intendimus, absolutum; si non est, ergo nec disponit. Ergo nec donat, quod est contra suppositionem. Vocaque illud dominium ut volueris, modo concedas illud trahere secum potestatem disponendi sine injuria. Tum quia. Tota formalitas dominii non nisi conditionati ex eo habetur, quod pro tunc destinatur moraliter acceptatio; id autem non convincit: quia ipsa libera non acceptatio, est aliqua dispositio, adeoque supponens potestatem disponendi, consequenter dominium. Tum quia. Dominium illud conditionatum, conveniens homini per denominationem extrinsecam, proveniente à dominio absoluto, instantis immediate præcedentis, & à lege, conditionatè favente: quatenus si noller dominium præexistens in alium transferre, permaneret Domi-

nus, involvit aliqua difficilia. Imprimis, quomodo ab instanti dominii, quod jam præterit, possit aliquis habere denominationem dominii, potestatemque disponendi? sicut non potest habere rationē viventis à vita, quæ præterit, sunt quidem aliquæ denominationes præsentis, à præterito desumibiles, sed illæ jam non restringuntur ad tempus determinatum, ut v.g. denominatio absoluti à peccatis. In præsentī autem restringitur hæc denominatio nonnisi ad certum instans. Difficile item est, quomodo, si noller dominium præexistens in alium transferre, permaneret Dominus? qualis enim Dominus permaneret? non Dominus absolutus: quia ad formam hanc dominii, cujus privatio supponitur quæ dabitur regressus? non dominium conditionatum: quia aliàs hæc doctrina non plus haberet, quàm quod si aliquis sit Dominus conditionatus, sit Dominus conditionatus. Denique difficile est, quomodo dominium illud absolutum, dum præsens est, non sit simpliciter inutile, cum nullus illius sit usus? usus enim illius est dispositio ad placitum, quæ per oppositos, non potest esse, quin ante dispositionem jam debeat perisse absolutum dominium: sicut inutilis esset vita, quæ nullum actum poneret, & si poneret, deberet præsupponi desuisse.

Punctum Difficultatis I.

Quid tenendum?

DICENDUM est. In instanti donationis, tam donatorem, quam donatarium esse Dominum. Ita Lugo d. 3. de Incarnatione sect. 1. & hic d. 2. n. 10. Arriaga. 1. P. d. 30. Hurt. de Incarn. d. 12. Ripal. de Ente supern. d. 83. Aldr. de Incarnatione, d. 11. p. 4. est autem contra Bernal. d. 7. s. 3. Esparza q. 49. Haunold. de Donat. S. 2. Legistæ non videntur esse contra nostram conclusionem: quia illi solum negant posse aliquos duos esse dominos permanentes ejusdem rei, idque in solidum, temporaneè.

Quod donatarius sit Dominus, communiter nemo negat. Rationes, quæ aliàs adferri solent pro hac parte; ne sint mancæ, sic restitui possunt. Impossibile est esse causam actu causantem, & non respondere rei pro eodem instanti effectum: hoc enim ipso non esset causans: esse enim causantem, est correlativum ad effectum. Sed donatio in instanti, quo fit, est causa dominii, unde à donatario pro ratione adferri potest, quare hoc habeat? quia, scilicet, datum sibi est. Tota difficultas est de donante. Sed illum habere dominium.

PROBATUR I. Quia si pro illo instanti non esset Dominus donans ipse, desisset in illo dominium, vel ante instans donationis, vel in instanti donationis. Neutrum dici potest. Non primum: Quia impossibile est dari effectum ante suam causam. Sed si ante instans donationis des-

desineret dominium, daretur effectus ante suam causam. Quod probatur. Quia definitio domini est effectus donationis: ad hoc enim dat, ut se possidet dominio, & in alium transferat. Non potest etiam dici secundum; quia si desineret dominium in instanti ipso donationis, vel desinere per ultimo esse, vel per primo non esse? non desinit per ultimo esse, quia & non esset tunc dominium in donante, ut supponitur, & esset: quia de quo verum est dicere ultimò est, est adhuc verum dicere, est. Nam de quo est verum dicere speciem, de illo verum est dicere, genus; esse autem ad ultimo esse, est genus; beneque à propositione de tertio adjacente, arguitur ad propositionem de secundo adjacente, accommodatè utrobique est accipiendo. Hinc etiam in Philosophia desinere per ultimò esse, appellatur definitia per intrinsecum: quia supponit existentiam desinentis ipsius. Non etiam in instanti donationis desinit dominium in donante per primum non esse. Si enim tunc esset domini primum non esse, non posset tunc donare, quod probatur. Tum quia; quando, ut ita dicam secundo, tertio, quarto, &c. aliquod dominium non est, non potest tunc fieri donatio. Ergo, etiam cum primo non est, non potest fieri tunc donatio. Consequentia probatur. Ideò Antecedens est verum: quia in illis omnibus non est jam dominium. Sed etiam & quæ in primo non esse, non est. Ergo, nec in primo illo, fieri poterit donatio. Tum quia, quando aliquid primo non existit physicè, & quæ non potest causare physicè, atque cum sequenti tempore non est. Ergo etiam quando dominium non existit primo, non potest fieri donatio, atque cum postea non existit. Tum quia, licet dominium sit quid non nisi morale: quia tamen habet se ad causandum, planè ac si quid physicum esset, idque ex eo, quia actionum physicarum, principiativum est suo modo; v. g. donationis physicæ, hinc fit, ut si desinat moraliter, jam non possit esse actionis physicæ principiativum moraliter: præcipue quia dominium non potest causare, causatione fundata in arbitraria apprehensione.

PROBAT 2. Lugo Arr. & alii. Dominium est potestas utendi & disponendi de re absque injuria alterius. Sed donans pro instanti donationis, habet disponendi potestatem sine injuria alterius. De facto enim legitime donat donationem, licet autem non possit conjungere retentionem libri cum non retentione vel combustionem libri, hoc ejus potestatem disponendi non impedit, sicut sedens cum sessione, non potest conjungere deambulationem, & tamen potest simpliciter non sedere, sed deambulare.

RESPONDERI posset 1. Quòd hoc Argumentum prober, non esse in donante dominium, quia sine injuria donatarii non potest v. g. librum illum comburere.

Contra est. Quia, istud non posse, est ex suppositione consequenti, seu ex suppositione donationis. Jam autem suppositio consequens, non destruit ipsam potestatem, adeoque dominium.

RESPONDETUR 2. Ex Haunold. Argumentum multum probare: probaret enim, quod eo instanti adhuc verè existat dominium rei, quo Dominus rem suam destruit; nam destruendo, de re disponit: hoc autem non potest dici: quia sicut homo non existens, non est Dominus: ita rei non existentis, non potest dari dominium: alioqui daretur relatio sine termino, & quando pater occideret filium in instanti mortis, adhuc esset pater.

CONTRA. Concedo quòd, quando est ultimum esse rei, quæ destruitur, sit adhuc Dominus illius rei destruens; & quia in donante est ultimum esse illius potestatis, quæ destruitur, fit, ut adhuc donans, dicatur esse Dominus pro illo instanti.

RESPONDETUR 3. Usurpando terminos, jam in ante à nobis discussos; quod detur in donante dominium conditionatum, non absolutum. Vel dominium virtuale, non autem formale. CONTRA. Redit argumentum. Dominium absolutum, dominium item formale, quando & quomodo desinat?

RESPONDETUR 4. Quòd dominium debeat esse usus, sed non destructivus domini, si autem sit usus domini, sed destructivus ejusdem, non stabit cum eo. Unde etiam casu, quo Deus daret dominium annihilandi creaturam: in illa annihilatione, non maneret Dominus annihilans.

CONTRA. Quia non datur usus domini destructivus; & esset enim usus domini, ut supponitur, & non esset, quia dominium non esset. Tum quia. Nego pro eodem instanti usum domini, quo est usus domini, est destructivum domini; sed id debere esse, pro sequenti instanti. Tum quia. Redit adhuc argumentum factum. Destructio illa vel est libera dispositio, vel non est, si non est. Ergo, non est destructio: quia hæc deberet esse dispositio destructiva: si est. Ergo, est adhuc dominium: quia est potestas disponendi. Tum quia. Potest esse disparitas in usu potestatis annihilandi: quia usui potestatis donandi, nihil deest ad dominium: est enim usus potestatis, qui supponit potestatem esse, est etiam objectum, in quod se extendit dominium, consequenter habentur omnia requisita salvandi domini. Quia autem in annihilatione, licet sit usus potestatis, quia tamen non supponitur esse objectum, in quod extendatur dominium, fit, ut neque debeat dici manere dominium. Tum quia. Urgeri potest, id quod proponit Arriaga, conceditque esse illic absolutum dominium: quia licet cum annihilatione, quæ est quidam usus rei, non possit res ipsa existere,

R. P.
THE MLOD
IA 10 WSKI
Tom 3. et 4.
D. VI
G

stere, quia tamen eo instanti, potuit illam retinere vel destruere, ideo erit adhuc moraliter Dominus illius rei: quia ad dominium morale, non requiritur existentia physica rei.

Ad eandem Responsionem, revocatur illud argumentum. Vel manet tunc dominium simpliciter, & sine addito, vel non? si non. Ergo, nec est tunc Dominus rei; & tamen disponit de re, sine injuria. Ergo, ulterius non est bona illa Consequentia, donans disponit de re sine injuria. Ergo est simpliciter Dominus; si autem dominium illud, est simpliciter dominium. Ergo, pater occidens filium est simpliciter pater, poteritque relatio dari sine termino. Item, qui, in se destruit visionem, claudendo oculos, non potest in instanti occlusionis adhuc dici simpliciter videre.

RESPONDETUR. Esse illud dominium simpliciter, patremque occidentem, in ultimo esse filii, esse; potestque relatio manere in ultimo esse termini, clausioque oculorum, in quantum importat ultimum esse visionis, importat videre simpliciter. Quod si accipiat clausio oculorum pro primo non esse visionis, non erit jam visio. Deinde, quia visio non est posse videre, nec definitur per hoc posse, hinc manente posse videre, non manet visio. Jam autem dominium est definitivè, posse uti & non uti: hinc, manente illo posse, manet dominium; & quia illud posse, est in instanti donationis, erit & dominium in eodem.

Addo, saltem ratione ultimi esse ei destruendæ, & ratione esse, potestatis collatæ, salvari poterit dominium.

RESPONDETUR 5. Dominium in prior natura esse in donante, pro posteriori autem naturæ, in donatario.

CONTRA est. Ergo, dominium est in utroque in primo instanti donationis: quia illud instans non est divisibile, nec prioritas solius conceptibilitatis, excludit simultaneitatem physicam.

PROBAT 3. Hurtadus; & ad argumentum supponit. Angelos eodem instanti reali posse mutuo colloqui: ponit rursus, totum hoc tempus donationis claudere tribus instantibus; uno, quo Deus Michaëlem constituit dominium hominis, secundum, quo Michaël nihil constituit de homine, tertium, quo illum donat Gabrieli; quo posito, sic arguit. Michaël & Gabriel illo instanti tertio uterque est Dominus. Gabriel quidem, quia ei donatur, Michaël etiam, quia nullus potest absque peccato donare servum, nisi sit ejus Dominus, hoc ipso enim non donaret servum, quia non esset ejus Dominus.

Punctum Difficultatis 2.

Solutio Argumentorum ex Recentioribus.

OBJICITUR 1. Quo instanti desinit pars constitutiva alicujus totius, eo instanti desinit, & totum constitutum. Sed in instanti donationis, desinit in donante, pars constitutiva

dominii: quia acceptatio domini, est pars intrinseca domini, & hæc in instanti donationis desinit, quia, quo instanti dicitur, nolo hoc habere, hoc instanti tollitur: volo hoc habere, adeoque tollitur acceptatio, quæ est; volo hoc habere. Sed in instanti donationis dicitur: nolo hoc habere, consequenter, tollitur acceptatio.

RESPONDETUR. In instanti donationis, non desinere acceptationem per primum non esse, sed desinere per ultimum esse.

RATIO. Quia cum transferendo jus in alium, velit donans id facere cum potestate legitima, quæ non esset, si deficeret omnino acceptatio, quæ potestatem illam legitimam complet, fit, ut adhuc retineat acceptationem, ad actum legitimandum, quasi diceret: posita jam donatione, quam modo facio, retracto acceptationem, exhibeoque alteri acceptandam rem; ut ita salvetur hoc, quod donet suum: non esset autem suum, si deficeret acceptatio, adeoque titulus constituens rem, in ratione suæ. Unde in instanti donationis retineri adhuc acceptationem; sed in desinenti, & per ultimum esse. In illa propositione: Nolo rem hanc habere, pro isto instanti. *Ly pro isto instanti* construatur debet cum *Ly nolo*: est enim instantanea illa operatio; illoque & non alio instanti ponit *Ly: nolo*. Sed non debet constitui *Ly*, pro isto instanti, cum *Ly non habere hanc rem*: hoc ipso enim illegitimè, ex dictis, donaret. Unde illud *nolo*, est explicabile per *Ly volo* habere ultimum esse acceptationis, nec ultra. Alii idem solvunt, quod in instanti donationis, desinat quidem acceptatio, sed desinentiæ, quæ poterat esse, & non esse antecedenter, adeoque salvo dominio.

INSTABIS 1. Quando ego nolo primo rem acceptare, licet mihi liberum sit acceptare, & non acceptare, non dicor nihilominus habere dominium illius rei. Ergo etiam, quando ponitur actus; nolo acceptare, non erit dominium.

RESPONDETUR. In casu Antecedentis, non posse ostendi quomodo vel primo, vel ultimo sit acceptatio, quæ integrat dominium; est autem ultimum esse acceptationis in donante. Dicent alii in casu Antecedentis non esse exercitium disponendi de re, prout voluerit, adeoque non esse salvativum domini, & tamen hoc habetur, in casu consequentis.

INSTABIS 2. Pro illo instanti, quo liberum est mihi dicere: nolo acceptationem, vel est adhuc acceptatio, vel non est; si est, Ergo; nolo acceptationem, erit: volo acceptationem, si non est; quomodo est dominium, quod constituit acceptatio?

RESPOND. Cum dico, nolo acceptationem, est illic, volo acceptationem, per ultimo esse, in quantum scilicet requiritur, ut legitimè dicatur: nolo acceptare, quod legitimè non diceretur, si non haberet jus.

INSTABIS 3. Haunold. Jus Dei ad odium habendum peccatorem propter peccatum, comple-

negatione condonationis, beneque infertur, condonationem, non esse actum juris, ut odio habeatur peccator, sed esse destructivum, illius juris: quia condonatio tollit negationem condonationis. Ergo & donatio non est actus dominii presentis, quin potius est destructivum formaliter illius: quia contra acceptationem ponitur negatio acceptationis.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, eò quòd non possit ostendi, in quo salvetur ultimum esse negationis condonationis, cum defacto est esse condonationis: potest autem ex dictis, ostendi adhuc, tunc esse ultimum esse acceptationis, ut illud in nolo acceptare, fiat legitimè. Unde posita condonatione divina, nec in se, nec in aliquo sui exercitio, manet negatio condonationis, jam autem in aliquo sui, ex dictis, manet acceptatio.

Objicit potest 2. Impossibile est esse causam agentem in aliquo instanti, & non esse effectum illius tunc: sed causa destructionis dominii in donante, est actualis donatio, quæ habetur in primo instanti donationis. Ergo, & habebitur destructio dominii in donante.

RESPONDETUR. Esse causam destructionis dominii ipsam actualem donationem; ita tamen, ut dominium, licet definentia per ultimum sui esse; hicque effectus illius causæ, nempe ultimum esse dominii. Causa autem ipsius absoluti non esse dominii, non est ulla propria eodem instanti operans, sed quia operata est, ultimum esse dominii; post quòd, ex natura rei, sequitur absolutum non esse. Adeum planè modum, quo post primū non esse, sequitur continuatum non esse, sine ulla propria causa, eodem instanti operante. Quanquam hic etiam suo modo ostendi potest causa, nempe nonsecuta ultimum esse dominii, ulla redonatio.

Objicit 3. Haunoldus. Dominium plenissimum est jus amplissimū disponendi de re, nisi ex obliquit, ita ut consistat quidem definitivè in hoc jus in re, quia in illam, nemo alius jus habet: unde etiam dominium plenum à non pleno, differt per negationem juris alieni, in eadē re; quo posito sic arguit. Si in eodem instanti duo essent Domini plenissimi ejusdē rei, tunc unius dominium, alterius dominio excluderetur, & non excluderetur.

RESPONDETUR. Dominium, quod est genus, non debere definiri per speciem, adeoque nec per jus plenum. Unde etiam dici potest, esse illic dominium plenum, hoc sensu in utroque, quia uterque potest sine injuria disponere, sed non plenum hoc esse, exclusivum alius. Deinde dici potest; non repugnare ut habeant duo jus, sed ita, ut unius sit in ultimò esse, & alius in primo esse; licet repugnet habere jus plenum, per esse jus utrobique æquale. Nam supposito quod sit in uno per ultimū esse, si ulterius illud haberet, & esset ultimū illud esse, ut supponitur, & nō esset, quia illud haberet. Eundem medium terminum sic proponit Esparza. De ratione dominii pleni est, ut non sit impedibile simili alterius jure, quod in presenti non habetur. Unde si duo essent Domini pro eodem instanti, uterque in dispositione rei esset, & non esset

impedibilis in favorē alij, gravamine sibi imposito, haberet & non haberet gravamē sibi impositū.

RESPOND. Negando dicto modo debere definiri dominium, sed posito, quòd ita definiretur, necdum concluditur: quia licet sit impedibile per jus alius, impedibile solū est ex suppositione consequenti, adeoque salvo dominio. Dici etiam potest. Jus tale si sit in ultimo esse, posse esse impedibile à jure alterius: quia in hoc nulla repugnantia, licet transacto ultimo esse, debeat esse in impedibile, aliàs hoc ipso, non esset ultimū esse illius dominii.

INSTARI potest 1. Adhuc, ex dictis, donans non est Dominus: non enim potest, sine injuria donatarii, ut potē domini, rem illā v.g. destruere.

RESPOND. Per hoc probari, quod donans sit Dominus: quia donatarius pro eodem instanti sine injuria, non potest rem destruere, facereque ne illam illi donare possit. Unde licet vi illius dominii, quod habet donatarius, possit sine injuria donantis disponere, v.g. eodem instanti alteri donare, non tamen disponere dispositione tali, quæ faciat, ne tunc sibi à donante donari possit, cum supponitur velle donare. Habet quoque donatarius potestatem disponendi de re, quoad omnes usus possibiles, qui non impediunt, ne possit eo instanti donans donare, & ne donatarius acceptet, dum supponitur acceptare. Directè dicitur, quòd jus sit potestas disponendi sine injuria alius antecedenter, licet ex suppositione consequenti, non possit sine injuria disponere; si enim donat, facitque Dominum, dominio illum, spoliare non potest. Quod si id non nisi ex suppositione consequenti facere non potest, hoc ipso non destruitur in illo dicta potestas: sicut nec destruitur libertas ex dictis aliàs.

INSTARI potest 2. ex eodem. Verum est, nemo dat quod non habet, idque servit pro nostra sententia; ita pro opposita facit, nemo destruit, quod non habet, nemo spoliatur re, quam non habet, nemo occiditur, qui non vivit; sicut ergo ad hæc verificanda, satis est præcessisse immediate formam, quæ tollitur; ita etiam in donatione, sufficit præcessisse dominium absolutum.

RESPONDETUR. Negando ad propositiones illas verificandas sufficere, præcessisse formam: in destructione enim debet esse ultimum esse destructi, quid enim destrueretur? & si nihil habet, quis spoliatur? si mortuus est, quis occiditur? Sed quid sit de Antecedenti, non tenet consequentia. Ratio. Quia cum destructi, spoliati, mortui, nulla sit actio, sufficet ampliativè præcessisse formam: quia autem in instanti donationis est actio dominii, illiusque exercitium in ipso donante, fit ut in illo, sit etiam dominium.

INSTARI potest 3. ex Esparza. Sicut in aliquo sensu est verum, nemo dat quod non habet; ita est verissimum, simpliciter, nemo habet, quod dat in sensu composito donationis; aliàs poneretur datio, cum retentione simpliciter.

RESPONDETUR. Nomine simpliciter habere venit habere non ultimo, habere non in definenti, supponitur autem donans, habere in definenti.

*F

Punt-

R. P.
TH. MLOD
Liaowski
Tom 3. et 4.
D. VI
6

Punctum Difficultatis 3.

Proponuntur Argumenta communiora.

Decurrenda sunt Argumenta, quæ Lugonis Collega Anton. Mangilius, ut refert Hauldus, primus proposuit, ponunturq; à Lugone.

OBJICIT 1. Cessante causa, quæ conservat aliquem effectum, necesse est omnino perire effectum. Dominium autem formale conservatur à voluntate. Ergo, posita voluntate contraria, quâ dicit donans, volo non esse amplius Dominus, cessabit dominium.

RESPONDETUR. Retorquendo Argumentum contra dominium virtuale, Conditionatum, quod etiam per voluntatem conservatur; & tamen donatione transfertur in donatarium. Directè dicitur, cessante causa conservativa per ultimum sui esse, necesse est perire effectum per ultimum nonnisi tunc esse; voluntas autem Domini donantis, est tunc in ultimo esse: quia quamvis dicat, volo non esse amplius Dominus, supponit implicitè, post donationem factam legitimè.

INSTAT. Dominium formale, de se, est indifferens, ut conservetur, indigebit ergo determinativo; hoc autem non aliud est, nisi negatio revocationis. Ergo quando ponitur revocatio actualis, non poterit conservari.

RESPONDETUR. Quando ponitur revocatio actualis volens esse nonnisi ultimum esse acceptationis, potest esse adhuc & acceptatio, & dominium: secus si esset revocatio, excludens etiam ultimum esse acceptationis. Sed hoc secundum in præsentia non est.

OBJICIT 2. Si Deus alligaret dominium gradui caloris octavo; v. g. ut ille esset Dominus libri, qui haberet illum gradum: det mihi Deus potestatem transferendi illum gradum in alium, tunc in instanti, quo transferrem gradum illum caloris, transferrem etiam dominium libri, juxta decretum; possetque intelligi dantem, non esse Dominum libri eo instanti, quo daret illum gradum; licet posset dare, & non dare, & liberè daret. Ergo, nunc etiam ita erit.

RESPONDETUR. Etiam tunc diceret donans; volo esse ultimum nonnisi esse caloris, adeoque dominii, consequenter salvo dominio. Addi posset, siquidem illud dominium esset alligatum calori, qui nisi replicetur, non potest esse in duobus simul, consequenter nec dominium; secus hic, cum possit in utroque esse moralitas dominii.

OBJICIT 3. Dominium libri non potest esse in tempore sequenti in utroque simul. Ergo, neq; in instanti donationis.

RESPOND. In casu antecedentis ostendi contradictionem: quia si duo essent Domini in tempore, tunc in instanti donationis, & ultimo esset dominium in donante, ratione translationis dominii, quæ tunc fit, & non ultimo esset: siquidè etiam sequenti tempore duraret. Concedo quidè vi dominii, rem esse obstrictam possessori; sed nego non esse etiam obstrictam donanti; licet per ultimum esse obstrictionis.

OBJICIT 4. Translatio dominii formalis, non est actus dominii formalis: quia nullus actus destruit potentiam, cujus est actus, sed translatio dominii formalis destruit in transferente, dominium formale. Ergo, illud non salvat.

RESPONDETUR. Licet nullus actus destruat potentiam, hoc sensu, ut proficiatur à potentia, & in instanti perfectionis facit illam primo non esse, destruit tamen hoc sensu, ut faciat illam ultimo esse, ut fit in actuali sui occisione.

INSTAT. Donatio libri non oritur ex dominio formali: quia ad donandum alteri librum, non est necesse, quòd ego possim uti illo libro, sed solum quòd possim donare. Ergo, donatio non est ex potestate utendi, sed donandi.

RESPONDETUR. Ipsam potestatem donandi, esse potestatem utendi, tanquam speciem usus.

OBJICITUR 5. Ex Absurdis.

PRIMUM ABSURDUM. Si vera est Conclusio, sequitur cum qui dat libertatem servo, eodem instanti manere adhuc Dominum illius, quod tamen est falsum: non potest enim esse Dominus, quando non est jam servus: in eo autem instanti, is, qui erat servus, est jam liber: accepit enim libertatem, ut supponimus.

RESPOND. In Domino esse tum ultimum esse dominii: quia est exercitium potestatis dominativæ: si enim non esset Dominus illius, quomodo illi legitimè posset dare libertatem. In servo autè est ultimum esse, servitutis: nam esse Dominum & servum, sunt correlativa: hinc si ille est Dominus ultimo, cum secundum proportionem dominatq; fit servi ratio, etiam servus, debet esse ultimo servus. Sed illud ultimum esse servitutis est simul conjunctum cum primo esse libertatis. Ratio: quia & esset tunc datio libertatis, ut supponitur, & non esset datio libertatis: quia nulla acceptatio libertatis.

Restat solvendum, quomodo stare secum possint libertas & servitus? Communis apprehensio, quæ ad instantia non attendit, non agnoscit libertatis & servitutis coherescentiam: bene tamen hæc in aliquo instanti coherere possunt.

RATIO. Tum quia; ut, ait Lugo, potest esse equus, pro instanti venditionis meus & tuus. Ergo, & homo, pro instanti donationis potest esse suus & alterius. Tum quia; Discoherentia dominii & servitutis pensanda ex principio de contradictionis, ita ut non possit esse quisquam servus & liber, ratione ejusdem, eodem modo; & ita potest esse aliquis servus ratione Petri, liber ratione Pauli, respectu ipsius Petri, liber est in hoc, in alio servus. Quod si servitus est exclusiva libertatis, secundum regulam de contradictione, poterit fieri, ut servus sit diverso respectu servus, & diverso liber; servus quidem, quia illo instanti liberè de illo disponitur; liber autem, quia illa dispositio, est datio libertatis, quæ ipsa datio libertatis, cum sit per liberam, & legitimam dispositionem, de eo, de quo disponi potest, supponatur quæ ultimum esse Domini in donante, hoc ipso supponit in alio, ultimum esse servi. Tum quia; Acceptatio libertatis

tis excludit negationem acceptationis libertatis, adeoque servitutem, ex quo principio inferitur, esse illum, qui fuerat servus, liberum; quia tamen acceptio libertatis non excludit pro illo instanti potestatem disponendi de se, tanquam de re Domini, adhuc salvabitur dominium in Domino, adeoque sub hoc titulo, inducetur ratio adhuc servi.

SECUNDUM ABSURDUM ex Haunoldo. Ex hac sententia sequitur, quod quando quis iusto pretio alteri rem vendit & tradit, accepto vicissim pretio, (ponamus in instanti) sequitur tam emptorem quam venditorem in instanti venditionis esse factum ditiores: ambo enim, collectivè accepti, plus haberent, quam habuerint prius: & simul etiam sequeretur, quod non plus haberent: quia nihil est in ipsorum dominio assignabile, quod non etiam prius habuerint. Sequelæ autem sunt contra naturam contractus & æquitatem: præterea ambo simul non essent ditiores: quia quivis scorsim sumptus, est Dominus & mercis & pretii: quæ omnia sunt absurda.

RESPOND. Concedi posse sequelam utrumque; scilicet esse factum ditiores, negando id autem esse contra naturam contractus, & æquitatem, qui contractus non attendunt ad instans considerationis metaphysicæ, sed ad temporaneam statumque acquisitionem. Negari etiam posset sequela, quod debeant censeri moraliter ditiores: quia sicut si replicaretur unus idemque calor in tribus subjectis, non plus haberet unum subjectum, quam reliqua. In præsentia autem supra eundem terminum, cadit dominium, quamvis posset dici, extensivè, ut ita dicam, & ratione titularum, plus esse dominii in duobus, quam in uno, sed non plus ratione termini.

TERTIUM absurdum est. Cujus meminit Lugo ex Bernal. quia si Michaël manet Dominus & instanti, quo donat Gabrieli centum, & Gabriel eodem instanti pro posteriori naturæ, velit illis centum, solvere Michaëli, alia centum, quæ ei aliunde debebat: sequitur, solutionem illam non esse ex iustitia: quia non potest solvi ex bonis, quæ sunt creditoris.

RESPOND. Solutionem ex bonis simpliciter creditoris nullam esse, secus solutionem ex bonis quæ simul sunt debitoris, modo in illo extinguatur jus, evadantque postea bona, non nisi creditoris.

OBJECIT 6. Hæc propositio: Ego abjicio dominium libri, est practica. Ergo, operatur de præsentia, cum sit vera de præsentia. Omnis autem qui dat librum, dicit implicitè, & posset dicere explicitè; Ego me spolio dominio libri.

RESPONDETUR. Quod tunc privet se homo dominio, hoc sensu: quia facit hoc dominium ultimo esse.

OBJECIT 7. Ergo etiam ejusdem dominium poterit esse in pluribus, adeoque in infinitis, scilicet Angelis.

RESP. Posse esse in infinitis Syncategorematicè: nam non datur infinitum Categorematicum. Ad solvendas alias Objectiones.

Noro 1. Dependenciam dominii duplicem

esse, dependentiam, ut dicam causalitatis, seu causati dominii, secundum quam dominium unus, causat dominium alius, & hæc dependentia non obest dominio; causam enim esse, & productum dominium, non tollit, sed ponit dominium. Alia est dependentia fundans revocabilitatem, & hæc tollit dominium. In præsentia autem habetur non nisi prior dependentia.

Noro 2. Mentem Auctorum de hac donatione. Imaginantur illi, quod Deus creaturæ possit aliquid iustitiam dare, sine ulla translatione dominii, cum illo instanti uterque sit dominus, & quia, quod Deus uno instanti facit, tota æternitate facit, durabit dominium Dei semper. Sed id non convincit, quomodo enim erit illa vera donatio iustitialis? de quo infra. Et quamvis æternitatem mensurentur actiones Dei, secundum id, quod dicunt in recto, secundum tamen id, quod dicunt in obliquo, respiciunt diversa connotata. Et sicut ratione diversorum connotatorum verificatur hæc propositio, in justificatione impii: Jam illi Deus non irascitur, sed irascebatur: ita tunc dici posset: Jam illi Deus non donat, sed donarat.

Noro 3. Quid sentiendum de doctrina Aldrete? qui admittit quidem dominium in instanti donationis in utroque, in neutro tamen perfectum, idque ex eo: quia Dominus rei, si sit perfectè Dominus illius, nequit alteri inferre injuriam, quocumque modo utatur re. Si enim facit injuriam, apparet, quod potestas seu dominium illius, non extendatur ad illum usum possibilem: Dominium autem plenum ad omnem usum se extendit, illi autè ad invicem possent sibi tunc injuriam inferre. Sed id etiam non convincit: quia dominium propriè salvandum sufficit, quod secundum suppositionem antecedentem possit disponere, licet ex suppositione consequenti non possit, de quo supra.

DIFFICULTAS III.

An dominium distinguatur universaliter ab usu?

CONSENTIUNT Auctores, dominium interdum distinguere ab usu tam juris, quam facti: neuter enim horum usuum, saltè interdum, dicit jus in substantiam rei, in quam jus dicit dominium. Quia tamen interdum ita utimur rebus, ut in ipso usu, vel moraliter ut pecunia, vel physicè ut bolus pomi consumatur, ipsa substantia rei, difficultas confurgit: Quo modo tunc non habeatur jus in ipsam substantiam, cum habeatur jus in usum, qui ipsam substantiam rei absorbit?

DICENDUM est. Etiam in rebus uno usu consumptibilibus dominium distingui ab usu. Est Conclusio Pontificum Nicolai III. Clementis V. Innocentii IV. Alexandri IV. Gregorii IX. Post illos Suar. Sanch. Mol. Less. Valent. Tanner. Lugo. Dicast. & aliorum; defactoque censetur paupertas Minorum, esse talis. Nam nec Communitates illorum habent dominium in bona; est autè cont. Joan. 22. Papam Cajet. Turrec. Sylvest. Aragon.

PROBATUR 1. In rebus non consumptibilibus uno usu, distinguitur dominium ab illo usu, distinguitur item ab usu juris. Ergo, etiam di-

R. P.
TH. MLOD
Liaowski
Tom 3. et 4.
D. VI
6

guetur dominium rerum uno usu consumptibilium, & usus facti. Probatur Consequentia. Ideo Antecedens est verum: quia potest aliquis usum illum tradere, retento sibi dominio. Sed etiam in presenti idem fieri potest; cur non enim? idque titulo causalis adlatæ, nempe, quia potest aliquis dare usum tantum & non dominium. Ergo. Deinde si dominium non esset separabile ab usu rerum uno usu consumptibilium, acquireretur dominium in substantiam; vel antecederet ad æqualem usum, vel in ipso usu: non primum, quia qui habet, potestatem revocabilem, & quæ exerceri non potest nisi cum injuria alterius, ille non habet dominium, sed antecederet ad usum rerum uno usu consumptibilium, habetur potestas revocabilis, & quæ exerceri non potest, si invitatus sit Dominus, nisi cum injuria alterius; Ergo, tunc non habetur dominium. Non etiam dici potest secundum: quia impossibile est transire à non esse domini, ad esse domini, sine sufficienti mutatione; hæc autem, non alia, sufficit; nempe voluntas transferendi dominium, posita à Domino, quæ supponitur, non haberi.

Denique si non distingueretur dominium ab usu rerum uno usu consumptibilium, ideo non distingueretur: quia ita tunc haberetur potestas in usum, ut simul haberetur potestas in usum substantiæ, sed hoc non probat dari tunc dominium: quia etiam in substantiam, antecederet, semper est illa potestas revocabilis, & obnoxia, ut exercetur non nisi cum injuria. Ergo non fundat titulum domini. Et certè tunc potestas in usum circa substantiam rei, trahit secum dominium, quando non ex accidenti, nec ex alio titulo, petit substantia rei, sed ex titulo potestatis utendi, alias aliquo utente re, quæ non uno usu destruitur, si destrueretur illa res à Deo, sciretque utens securam destructionem, deberet dici Dominus illius rei. Jam autem ex accidenti est, quod tunc destruitur substantia rei, scilicet ex conditione ipsiusmet illius rei ita petentis destrui. Unde etiam si miraculose servaretur substantia rei, uno usu consumptibilis, poneretur tamen usus, non haberetur tunc ulla potestas in substantiam rei, sed in solum usum. Ergo, apparet ex accidenti id evenire. Quando itaque conceditur usus facti supra rem uno usu consumptibilem, formatur hic actus: Concedo tibi solum usum, licet ex accidenti sit illius substantia usu peritura, utque pereat, utorte, tanquam instrumento.

PROBATUR 2. Quia, ut urget Valent. Lessi. Lugo Dicast. ad dominium, rei quæ datur alicui, requiritur non solum voluntas dantis, sed etiam voluntas acceptantis; potest autem quis non acceptare illud dominium. Illustrat id Sotus exemplo convivarum, qui utuntur epulis sine dominio illarum. Quando autem nemo illis potest auferre epulas, nisi invitans, non oritur hoc ex aliquo dominio in cibos, sed quia habet jus naturale, ne quisquam eum privet favore alterius.

PROBATUR 3. Quia, ut urget Lugo & Dicast.

esse rei dominium, non est tantum posse rem quovis modo destruere, sed posse id liberè & independentè ab alio; potest autem esse usus rerum uno usu consumptibilium revocabilis, & dependens.

OBJICITUR 1. ab Auctoritate. Prima Auctoritas est Joannis 22. Papæ:

RESPONDETUR aliqui. Locutum esse Pontificem, de usu talium rerum irrevocabili & independenti. Alii concedunt, oppositum sensisse Pontificem. Sed objecit sibi Lessi. Ergo, erravit hoc sentiendo. Respondet: Esto! quia non in questione pertinenti ad fidem, neque hoc proposuit tanquam articulum, neque obligavit ad ita sentendum: sed ut vir doctus, suam sententiam explicuit: quod etiam affirmat Bellarminus. Jam autem Sotus & Ledesma apud Sanchez dicunt; ita sensisse laceffitum, ab Ochamo, & aliis Franciscanis; tale autem dominium licet à se abdicaret Joannes, sed acceptavit Martinus V. & Paulus III.

2. AUCTORITAS est. Variæ dispositiones Legis.

RESPONDETUR. Illæ solum hoc ponunt, quod usus irrevocabilis & independentis circa talia, non distinguitur à dominio.

3. AUCTORITAS est. S. Thomæ 2. 2dæ q. 76. a. 1. sed S. Thomas eodem modo explicandus, ut leges.

OBJICITUR 2. Usus est jus utenti salvæ rei substantiæ, sed in rebus unico usu consumptibilibus, non potest esse jus utendi, salvæ rei substantiæ. Ergo, in talibus non erit merus usus, sed simul conjunctio domini.

RESPONDETUR. Usus esse jus utendi salvæ rei substantiæ, quod jus retinet, dans usum fructus, quia potestas ea utendi, antecederet, revocari potest. Hoc autem etiam in presenti habetur. Dici etiam potest, quod usus sit jus utendi salvæ rei substantiæ, hoc sensu, ut per se non habeatur jus in substantiam; sed non hoc sensu, quasi ex accidenti, non possit connecti etiam destructio substantiæ, idque per utentem, tanquam instrumentum Domini. Jam autem dominium, debet esse per se potestas in substantiam rei.

OBJICITUR 3. Si dominium etiam in talibus esset separabile ab usu. Ergo, etiam usus pecuniæ separari poterit à dominio: non enim est major ratio unius, quam alterius; hoc autem non potest dici: quia alias licita erit usura: ideo enim est illicita: quia usus pecuniæ non habet distinctum valorem, ab ipsamet pecunia. Deinde, si distinguitur usus in talibus à dominio. Ergo, etiam poterit vendere aliquis usum pecuniæ, dominium sibi retinendo.

RESPOND. Concedendo usum pecuniæ esse distinctum à dominio pecuniæ, talisque habetur in Religiosis v. g. viatoribus; nec inde sequetur licitam fore usuram: quia licet usus pecuniæ irrevocabilis non habeat distinctum valorem à pecunia; usus tamen irrevocabilis, habet distinctum valorem à pecunia, seu in ipsamet substantiam pecuniæ; quia autem in mutuo datur usus pecuniæ

ceniz irrevocabilis, sit, ut in illo mutuo domi-
nium ab usu separari non possit: quamvis n. post
designatum tempus teneatur mutuarius solve-
re, non tenetur ipsam substantiam eandem red-
dere, sed pro substantia & usu substituit æquiva-
lentem substantiam ad utendum, ita ut præha-
bentem ante tempus elapsum jus in usum & sub-
stantiam irrevocabile. Restat de hoc discurre-
re: An usus revocabilis pecuniæ, possit licite vendi?

RESPONDET I. Sanchi. cit. Lib. 7. c. 18. n. 22.
quod id licitum sit: sed tunc, non esse verum
mutuum: dicit item pro ea usus licentia, recipi
mutuum: dicit item aliquod, ne utique: tamen lice-
bit pacisci, ut in omni eventu totum reddatur;
sed si res illa adhuc exstet, poterit à Domino re-
vocari, si non exstet, peribit non nisi Domino.

INSTAT I. Lugo. Non videtur aliquid pre-
tium æstimabile dari ab eo, qui solum dat usum
pecuniæ dependentem: nam revera nihil minus
habet in illa re, cum habeat potestatem expedi-
tam, utendi pecuniâ pro libitu. Quod patet,
inquit, à posteriori: quia post acceptum pre-
tium, potest revocare illâ licentiam, retinereq;
& usum pecuniæ, & pretium, quod est injustum.

RESPONDET I. potest. Potestatem quidem
in substantiam & usum, æquæ se tunc habere in
datæ, sed non æquæ se habere exercitium illius
potestatis, quam negationem exercitii, ponit in
bonum usufructuarii: cur ergo ratione illius boni, nihil
poterit accipere? Concedo etiam, quod post
acceptam pecuniam pro usu, possit revocare pec-
uniam, sed nego, quod retinebit pretiū gratis;
si de facto non revocet, nec revocaverit; retine-
bit ergo illud propter negationem exercitii po-
testatis ad revocandum, quam negatione exer-
citii, ponit, in gratiam usufructuarii. Et sicut gratia effi-
cax in Nostrorum principiis, quamvis possit non
esse efficax, quia tamen est futura efficax, habet
plus in ratione beneficii præiudicanti: ita quā-
vis aliquis possit revocare usum, quia non revo-
cat, facit rem utilem usufructuario, ratione cuius utili-
tatis, si accedant circumstantiæ conformes iis,
quæ in mutuo iustificat acceptionem ultra for-
tem, cur, inquam, aliquid accipi non poterit? ita;
ut casu, quo revocet, secundum datam restituere
debeat pretium acceptum pro usu; & si non
revocet, possit retinere; quamvis non tantum
accipiendo, quantum acciperet aliās v.g. ratio-
ne lucri cessantis pro mutuo absoluto: quia re-
tentio potestatis revocandi valde dimittit pre-
tium rei. Rursus, in mutuo, si accedat circum-
stantia lucri cessantis, damni emergentis, fun-
datur titulus accipiendi ultra sortem. Ergo, si
idem accidat in negatione exercitii potestatis,
revocandi usum, poterit aliquid iuste accipi.

Neq; tamen tunc erit usura: nam definitivè
usura debet esse ratione mutui, acceptio, adeoq;
debet tunc esse in mutuarii translatio domini,
& usus, si est translatio domini, & usus. Ergo,
respectu donantis, res se illa jam habet ut aliena;
& non ipsius; ex alieno autem, nemo sibi debet
facere fructum. Jam autem tunc dominium

manebit penes concedentem. Hinc adhuc ex
suo, faciet sibi fructum. Deinde, ut sit usura,
debet accipi præcisè ratione mutui; si autem
accedat titulus lucri cessantis, damni emergen-
tis, non erit usura; ita & in præsentem foret usu-
râ, sed supponuntur accedere tituli prædicti.

INSTAT I. potest. 2. ex eodem. Licet illa li-
centia sit pretio æstimabilis, sed non vendibilis
ab eo, qui revocabiliter dat: quia venditio, est
contractus ab utraq; parte obligativus: ad nihil
autem obligatur is, qui dat revocabilem usum.

RESPONDETUR. Gravari adhuc etiam il-
lum, quia licet possit revocare, non est revoca-
turus, nec revocat: & si revocaret, deberet ac-
ceptum ultra sortem restituere: neq; enim ha-
beret damnum emergens, vel lucrum cessans,
quæ duo, iustificat illam acceptionem.

INSTAT I. 3. Totum illud sit gratuitum: gra-
tuita autem non possunt pretio compenari.

RESPONDET. Sicut in mutuo, non gratuita mu-
tuatio, fundat acceptionem ultra sortem, sed al-
ius titulus in præsentem. Est autem in hac ita & irre-
vocatione distinctio ab irrevocatione, quæ se-
quitur usum juris: quia etiam pretio reddito,
quod accepit pro usu juris, adhuc facit injuriam
revocando, nisi alter consentiat: deicit enim
eum bono pacti, nec supponitur habere ante
tempus designatum potestatem revocandi. In
præsentem autem casu, supponitur istam potesta-
tem habere. Hanc etiam Responsum tuc-
tur Less. Lib. 2. c. 3. n. 37.

RESPONDET 2. de Lugo. Negando, posse
dari aliquid pro usu pecuniæ revocabili. Addit
tamen quod habens talem usum possit illum
vendere, modo se obliget, quod eum, quantum
ex se, non sit revocaturus. *Hæc Responso*

NON SATIS FACIT. Nego enim; quod ta-
lis venditor nihil prorsus det quoad usum, con-
sequenter vendere illud poterit. Additum au-
tem ejusdem tenet.

OBJICITUR 4. Ex iis, quæ adfert Lugo. Si
in rebus uno usu consumptibilibus distinguitur
usus à dominio. Ergo, Religiosus invitatus à sa-
culari pro prandio comedendo, non peccat
contra paupertatem: non enim accipit, jus ali-
quod in cibis.

RESPONDETUR. Universalem taxam, an
aliquid sit contra votum paupertatis, non solum
esse in hoc: quia acquiritur jus aliquod in rem;
sed etiam, ne habeatur usus independens: aliās
furans Religioni nunquam peccaret: non enim
in sic ablata, acquirit jus. Et hoc quidem est ad
vim sequelæ. Quantum autem attinet ad
ipsum objectum, placet Lugo non esse id contra
votum paupertatis: quia se ille habet tunc pas-
sivè potius, quam activè, eo quod moraliter
censeatur tunc Dominus uti re sua; circa perso-
nam Religiosi, quam potius ipse, re illa uti: si
tamen domi comederet missa, peccaret per
eundem contra paupertatem: quia, moraliter
loquendo, censeatur tunc activè se habere.
Cæterum si Religiosus accipiat gratiam in flu-

R. P.
TH. MLOD
IA. NOWSKI
Tom 3. et 4.
D. VI
6

vium projiciendam, eleemosynas alieno nomine distribuendas, cercoe, & aromata in Ecclesia consumenda, per Lugo, non peccat contra paupertatem: quia in istis omnibus activè se non habet, moraliter loquendo, utiturq; illis non in suum commodum: non enim obligat me vòtum, ut non liberentur ab egestate per me alii, sed ut ego egeam, nisi forte id faceret Religiosus in fraudem.

OBJICITUR 5. Qui potest rem donare, vendere, est Dominus rei. Ergo, & qui potest destruere; hoc autem contingit in usu rerum, ut nico usu consumptibilem.

RESPONDETUR. Posse id proprio nomine & irrevocabiler, arguit dominium; secus si fiat alieno nomine & revocabiler. Minores autem vendunt & dant nomine Papæ, habentque usum revocabilem.

QUÆSTIO III.

De iure, in quantum Lex est.

U Sus confundit has voces, jus & lex. Unde dicimus, jus est naturæ, lex est naturæ. Vocatur autem jus pro lege acceptum, à jubendo: Leges enim jubent, *ut quo*. De legibus totos integros instruunt Auctores & Legistæ: spectatq; hæc tractatio ad jus Canonicum & civile, paucissima hic notando decurremus.

NOTO I. *Quid jus? seu lex in communi?*

EXPLICAT I. Arriaga, d. i. de Leg. post init. Quod lex sit præceptum stabile, justum, commune ad faciendum, ad omittendum rem aliquam obligans. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia; superflue ponitur illa particula: Justum, si enim justum non sit præceptum, non erit lex, sed oppressio. Et sicut, licet dividatur homo in verum & pi-ctum, tamen in definitione hominis, non ponitur, quod sit animal rationale verum; ipsumq; rationale, sine addito, supponit pro vero. Ergo, etiam & lex supponet pro iusta, vel præceptum obligans. Tum quia. Etiam Ly obligativum, videtur superflue: si enim præceptum est, obligativum est. Tum quia. Si nihil obsit, definitiones antiquæ rerum retinendæ.

EXPLICAT 2. S. Thomas i. 2. q. 90. a. 1. in Corpore. Quod lex sit *quedam regula, seu mensura actuum, secundum quam inducitur aliquis ad agendum vel ab agendo retrahitur*. Hæc explicatio, si ut sonat, accipiat.

NON SATISFACIT. Quia nullæ sunt propriæ leges respectu brutorum, & eorum, quæ habent nonnisi esse; & tamen etiam respectu brutorum datur certa mensura inducens ad agendum, vel ab agendo retrahens; gravitas item corporum inducit ad motum deorsum, & levitas retrahit. Deinde, ut urget Suar. de Legib. l. i. c. i. sequeretur, consilia recta esse le-

gem: nam etiam illa trahunt, vel retrahunt ab agendo. Si tamen accipiat prædicta explicatio, prout supponit, recta est, supponit enim pro regula humanorum actuum, vel actuum deliberatorum creaturæ intellectualis: supponit item pro inductione obligativa, qualem inductionem non dicit consilium. Ad quæ respiciendo Suar. sic accommodavit prædictam definitionem. Quod lex sit. Mensura quædam actuum moralium; ita ut per conformitatem ad illam rectitudinem moralem habeant; &, si ab illa discordent, obliqui sunt.

EXPLICAT 3. Idem S. Thomas, loco cit. n. 4. quod lex nihil sit aliud, quam *quedam rationis ordinatio ad bonum commune, ab eo, qui curam communitatis habet, promulgata*. Hæc explicatione non est contentus Arriaga cit. n. 4. *cum quo*

DICES Primo, quia gratis supponitur, legem esse actum intellectus, cum de hoc disputetur.

RESPONDERI potest. Disputari quidem, an sit actus intellectus in recto, an proxime, sed conveniunt omnes, rationem, in lege involvi, saltem præsuppositivè, ratione cujus involutionis, bene procedit doctrina S. Thomæ, præcipue cum *Ly ordinatio*, etiam ad voluntatem trahi possit.

DICES Secundo, quia immerito addita *promulgatio*, in definitione, cum promulgatio sit nonnisi conditio, & non essentia, legis.

RESPONDERI potest. Promulgationem sumptam pro ipso exercitio legislativæ potentia; quæ promulgat actu externo, mentem legislatoris, esse de essentia legis. Addi potest; quod in definitionibus rerum moralium, possint etiam circumstantiæ poni, quando illæ ad totam completam moralitatem, requiruntur.

DICES Tertio, non est de essentia legis ut sit in bonum communitatis, cum possit esse in bonum privatorum, sufficereque ad maximum, ut lex sit communis, licet non in bonum communitatis.

RESPONDETUR. Legem debere esse non in bonum privatorum; quia non distinguere- tur à simplici præcepto, & si est communis, est in bonum communitatis: quia si lex sit communis, est bona omnibus, adeoque in bonum omnium, consequenter, non in bonum privatorum, quæ privati sunt.

NOTO 2. *Quotuplex sit Lex?* Multiplicitas legis hoc discursu proponi potest. Lex est regula obligativa agendi: quia verò ipsa natura per lumen rationis describit etiam nobis modum agendi, eumq; obligativum, debet dari lex naturalis, quæ definitivè est, *Regula agendi obligativa, eò quod hoc sit consonum naturæ intellectuali*. Quia verò præter dictamen hoc, poterant statui regulæ obligativæ agendi, idque ex placito, hæc regulæ vocantur jus positivum; quod defini-

niti-

positive, est lex ex placito, non quod ponant semper aliquam de novo obligationem, quæ non sit posita à lege naturæ, sed quia in omni casu, ejus officium est, ponere quasi media ad implendam legem naturæ, quam sibi, tanquam finem, constituit ipsa lex positiva. Cum autem ratio placitæ prius conveniat Deo, participativè creaturæ rationali, ideo lex positiva, alia est divina, alia creata seu humana, non ex quod non detur etiam lex Angelica, quam sibi, vel nobis, Angeli statuere possint, sed quod illa lex ad nos non extendatur: non enim habent jurisdictionem in nos, rigore loquendo: sed se habent sicut in Religione graviore personæ, penes quas tamen non est gubernatio communitatis. Porro lex positiva humana, seu lex ex placito humano, posita est, vel ex placito communi Gentium, & hoc vocatur jus Gentium, quale est v. g. securitas legatorum, divisio bonorum, vel ex placito hujus & illius gentis, & tunc, si illa lex dirigat operationes civiles, vocatur jus civile, & politicum, si autem dirigat operationes Religiosas, vocatur jus Canonicum.

Universalior autem his omnibus divisio est, in legem positivam & negativam. Positiva est, quæ non semper obligat, ut elicere actum amoris divini. Negativa, quæ semper obligat, ut non odisse Deum.

Noto 3. Quod sit discrimen inter jus naturale, & jus gentium? Possunt imprimis distinguui: quia à lege naturali, non præsupponitur jus Gentium, sed è converso, & sicut, non Conclusionem præmissæ, sed præmissas Conclusio supponit, ita & in præsentia. Rursus, quia jus Gentium non est ita universale, ac jus naturale: nam natura rationalis ubique una, in illisque conveniri debet, quæ illa intima; placita autem Gentium, non ubique eadem, exceptis iis, quæ simul sunt de Lege naturæ, & ita totum gentium placitum est. Filius Regis, succedit Patri, & tamen id non tenet in Polonæ electione. In aliis Gentibus non nisi primogenitus hereditat, apud nos omnes filii.

Noto 4. Quæ sit vis obligandi in Lege naturali? Communis assertio est, esse vim immutabilem. Et Ratio est: quia quæ sunt mala lege naturæ, ex essentia mala sunt, adeoque non possunt ex malis, transire in bona.

Hoc posito, inquitur: An in Lege Naturæ Deus vel Papa, ejus nomine dispensare possit? Teneturque quod non, propter rationem jam adlatam, quæ etiam probat, de facto nunquam esse factam à Deo talem dispensationem. Et quia urgent exempla factæ à Deo in Lege naturæ dispensationis, ut satisfiat objicientibus. Tenendum pro principio est, quod aliud sit materiam hanc & nunc esse circumstantionatam, ut non subdatur legi; & sic v. g. materiâ, quæ est redditio gladii alieni, potest circumstantionari,

furiositate creditoris; ita ut non obliget præceptum naturale, reddendi gladium, in tali circumstantiâ; & indubiè hoc contingere potest. Aliud est autem poni dispensationem in lege: definitivè autem dispensatio, est concessio facultatis, agendi contra legem, permanentibus iisdem circumstantiis. Nunquam autem sic de facto dispensavit Deus.

Quod dicitur dispensasse cum Osea in fornicatione, id duplici via solvitur. Imprimis sequendo expositionem communem, quod scilicet mandaverit illi Deus, ut scilicet acciperet mulierem, quæ erat fornicaria, hæcque appellatur uxor fornicationum. Deinde dici potest, additam illic esse circumstantiam novam, nempe dominium collatum à Deo, Prophetæ, in corpus illius mulieris. Quando item permittit Deus polygamiam, addita est circumstantia, eo quod Deus contractu & traditione posita ad invicem, corpus mariti lege sua commune fecerit: & ita etiam manente vinculo maritali, non potuisset dari libellus repudii, sed addita circumstantia rescissi illius vinculi, cum illud vinculum, sit contractus; contractus autem privatorum, subsumit legi superioris.

Quod attinet ad leges justitiæ, illæ etiam sunt indispensabiles: spolia enim Ægyptiorum, quæ Israëlitarum acceperunt, salvantur: quia Deus dedit illis dominium ex jure alto, vel fecere id in recompensam suæ servitutis. Ad quod etiam principium refertur, quod Deus, tanquam Dominus vitæ, dederit Abrahamo Dominium in vitam Isaac, volens illo uti, tanquam instrumento.

Quod attinet ad leges Religionis. Cum leguntur Machabæi Sabbatum, idque cum Dei placito, violasse, in lege naturæ non est cum illis dispensatum; quia observatio Sabbati, non est de lege naturæ, licet cultus Dei aliquo signo exteriori manifestandus, tali legi subdit. Sed in hoc non est cum illis dispensatum.

Sed, potestne Papa dispensare in Lege Naturæ? ex adlato jam principio colligitur; Non posse. Circa quod duo communiter adferuntur. Primum sunt quædam, quorum materia est ex placito humano, supra quod cadit aliquod jus naturæ: sive illa materia sit per pactum cum Deo; sive cum hominibus, sive mixtum ex utroque. Sic v. g. vivere castitatem, est materia ex pacto humano. Jus autem naturæ est, redde, quod vovisti. Secundò, sunt alia, quorum materia non cadit in liberam conventiones, v. g. Deum cole. Circa priora, utitur sua potestate Pontifex, non in his aliis.

RATIO. Quia hoc ipsum, quod constitutio illarum legum, subdatur placito, ostendit illas leges abrogabiles esse altiori potestate, utpotè, ipso titulo placiti, subdibiles illi. In posteriori autem nihil est, quod subdit libero placito.